

Jovica Mikić   Danka Čogurić

CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI **9**

Priručnik za nastavnike

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2016.

dr Jovica Mikić Danka Čogurić

CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNIJI

Priručnik za deveti razred osnovne škole

Izdavač Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA

Za izdavača Radiša Ščekić, direktor

Glavni urednik Radule Novović

Odgovorni urednik Lazo Leković

Urednica izdanja Lida Vukmanović-Tabaš

Recenzenti dr Adnan Čirgić
dr Dragan Bogojević
Dragana Nenadović
Nađa Luteršek
Radmila Bajković

Lektura Jadranka Đerković

Korektura

Dizajn Slađana Bajić-Bogdanović

Prelom Boris Radulović

Tehnički urednik Rajko Radulović

Štampa

Tiraž

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	5
TABELARNI PRIKAZ SADRŽAJA.....	6
UVOD	8
I Metodologija.....	8
II Funkcije pojedinačnih komponenti udžbeničkoga kompleta.....	10
III Artikulisanje nastavnoga segmenta.....	10
PRIJEDLOG REALIZACIJE NASTAVNOGA POSTUPKA.....	12
POGLAVLJE 1: EKSURZIJA.....	13
1: Društvo, spremite se	13
2: U autobusu	17
3: Na recepciji hotela	19
POGLAVLJE 2: SLOBODNO VRIJEME.....	23
4: Možemo više	23
5: Danas sam ljut ja, sutra ćeš ti	25
6: Stvarajte za nas	28
POGLAVLJE 3: ERA INTERNETA.....	31
7: Surfuj pametno	31
8: Jezik i internet	34
9: Loše strane interneta	37
POGLAVLJE 4: U SVIJETU UMJETNOSTI.....	39
10: Idemo na koncert	39
11: Arhitektura	42
12: Likovna škola	44
POGLAVLJE 5: STAZAMA PRAŠUME.....	48
13: Biogradska gora	48
14: U katunu	50
15: Planina ili more	52

POGLAVLJE 6: VRŠNJACI I JA	56
16: Vršnjački uticaj	56
17: Kraći časovi	57
18: Pomažemo jedni drugima	59
POGLAVLJE 7: MEDIJI.....	62
19: Uticaj medija	62
20: Školski časopis	65
21: Što čitaš	67

PREDGOVOR

Poštovani kolega/poštovana koleginice,

Udžbenički komplet, čiji je dio ovaj Priručnik, namijenjen je učenicima 9. razreda osnovne škole, koji uče crnogorski jezik kao nematernji. Udžbenički komplet izrađen je na osnovu važećega nastavnog programa (*Crnogorski jezik kao nematernji za I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. i IX. razred osnovne škole*) s kojim je usaglašen po postavljenim ciljevima i standardima, po obimu i vrsti sadržaja i po primijenjenoj metodologiji nastave i učenja. Prema opštoj koncepciji, ovaj Udžbenik nadovezuje se na ranije objavljene udžbenike iz iste serije, ali su istovremeno, zbog razvojnih sposobnosti učenika, u njega unijeta i drugačija konstrukcijska rješenja. Prilikom izrade Udžbenika, autori su, takođe, pokušali da primijene savremena shvatanja o učenju stranih jezika i o standardima kvaliteta školskoga udžbenika.

Priručnik za nastavnike ima funkciju da obrazloži pedagoško-didaktičke postavke primijenjene u izradi udžbeničkoga kompleta, da predloži način realizacije rada po nastavnim cjelinama i da ponudi dodatne aktivnosti koje se mogu sprovesti u različitim fazama nastavnoga procesa.

Zato naše prijedloge treba shvatiti kao smjernice koje, naravno, ne sprečavaju nastavnika da koristi Udžbenik u skladu sa sopstvenim metodološkim opredjeljenjima i s odlikama konkretne nastavne situacije.

Zadovoljstvo nam je ukoliko smo Vam ponudili neka nova, kreativna rješenja i pokrenuli Vaše ideje.

Autori

TABELARNI PRIKAZ SADRŽAJA

Poglavlje	Teme i leksika	Jezičke aktivnosti	Gramatika i pravopis
1. ESKURZIJA	Priprema i realizacija putovanja Smještaj i boravak u hotelu	Razumjeti razgovor tokom zajedničkoga putovanja kroz Crnu Goru Razumjeti pisani tekst na temu zaštite kulturne i prirodne baštine Razgovarati s osobljem hotela Izraziti u pisanome obliku svoje stavove o putovanju	Prvi padež: nominativ Pisanje naziva geografskih pojmoveva
2. SLOBODNO VRIJEME	Aktivnosti i interesovanja mladih Takmičarske aktivnosti i ferplej Pozorište	Razumjeti intervju na temu dečijega i omladinskoga pozorišta Razumjeti tekstove o vannastavnim aktivnostima Iskazati iskustva i stavove o ponašanju tokom takmičarskih aktivnosti Razgovarati o značaju i ulozi slobodnoga vremena Sprovesti anketu na temu kulturno-umjetničkih aktivnosti Razumjeti proces i vrijednosti razvijanja rječničkoga bogatstva	Drugi padež: genitiv Pisanje negacije uz glagole Prenošenje riječi na kraju reda
3. ERA INTERNETA	Savremena sredstva komunikacije Vršnjački vokabular	Razumjeti pisane tekstove o upotrebi interneta Iskazati stavove o upotrebi interneta Iznositi zapažanja i iskustva o vršnjačkome nasilju Napisati formalno pismo u skladu s pravilima o sadržaju i formi Osmisliti temu ankete i učestvovati u njenoj zajedničkoj realizaciji Zapisati „vršnjački vokabular“ Učestvovati u organizovanju radionica na određenu temu	Treći padež: dativ Glagolske imenice Pisanje velikoga slova u nazivima institucija, gradskih četvrti, bulevara i ulica
4. U SVIJETU UMJETNOSTI	Koncerti i muzički festivali Likovna umjetnost i arhitektura	Razumjeti razgovore na temu umjetnosti Razumjeti kratke pisane tekstove s informacijama iz umjetnosti i kulture Iskazati iskustvo i stavove o temama iz svakodnevnoga života Učestvovati u pripremi i izradi zidnih novina na temu budućega zanimanja	Četvrti padež: akuzativ Upotreba dužih i kraćih oblika zamjenica Pisanje skraćenica Pisanje višečlanih brojeva

5. STAZAMA PRAŠUME	Aktivnosti za vrijeme raspusta Prirodne znamenitosti Crne Gore	Razumjeti usmeno predstavljanje turističkoga mjesta Razumjeti kratak pisani tekst u kojemu se predstavljaju prirodne ljepote nekoga turističkog mjesta U neposrednome razgovoru razmjenjivati iskustva s putovanja Napisati imejl U pisanome obliku ukratko prepričati događaje i doživljaje s turističkoga putovanja	Peti padež: vokativ Slaganje subjekta i predikata u rodu i broju u rečenici Pisanje glagola u budućemu vremenu (futur I) Pisanje skraćenica
6. VRŠNJACI IJA	Odnos među vršnjacima Nastavak školovanja i buduća zanimanja	Razumjeti razgovor na temu nastavka školovanja i izbora budućega zanimanja Popuniti upitnik za procjenu vlastitih sposobnosti i interesovanja Razumjeti pisane tekstove kojima se određuju prava djeteta tokom školovanja Iznijeti i obrazložiti svoje planove o nastavku školovanja i izboru zanimanja Razmjenjivati stavove o značaju verbalnih sposobnosti	Promjena riječi stranoga porijekla Pisanje naziva književnih djela, časopisa, istorijskih događaja Pisanje pridjeva sastavljenih od dvije riječi
7. MEDIJI	Odijevanje i moda Đečiji i omladinski časopisi	Razumjeti kako mediji utiču na javnost Komentarisati teme koje su zanimljive tinejdžerima Iskazati svoje mišljenje na određenu temu (nije lako biti tinejdžer, školske uniforme) Uočavati riječi istoga i sličnoga značenja	Sedmi padež: lokativ Jezička sinonimija Pisanje rječce <i>li</i> Pisanje glasa <i>j</i> Pisanje prisvojnih pridjeva nastalih od vlastitih imena Pisanje pridjeva nastalih od višecifrenih brojeva

I. METODOLOGIJA

Ovaj udžbenički komplet nastao je na osnovu predmetnog programa *Crnogorski jezik kao nematernji za I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. i IX razred osnovne škole*. U pokušaju da se konkretizuju postavke iz važećega programa, pri izradi udžbeničkoga kompleta autori su uzeli u obzir sljedeće odlike nastavne situacije: crnogorski kao ciljni jezik izučava se u sredinama u kojima je maternji jezik učenika/učenica¹ albanski; učenici/učenice² imaju mogućnost kontakta sa cilnjim jezikom i mimo redovne nastave; ciljni jezik i maternji jezik učenika tipološki su veoma različiti; u nastavi se moraju uvažavati interesovanja, potrebe i sposobnosti učenika na datome uzrastu; uspješnoj nastavi presudno doprinosi stvaranje i održavanje motivacije za učenje; osim sticanja sposobnosti komuniciranja u užemu smislu, nastava ima za cilj da učenicima pomaže u sticanju autonomije i u razvijanju sposobnosti učenja.

Ciljevi rada s udžbeničkim kompletom. U skladu s važećim nastavnim programom, osnovni ciljevi rada s ovim udžbeničkim kompletom jesu osposobljavanje učenika za komunikaciju u usmenome i pisanoj vidu, kao i stvaranje osnove za dalje izučavanje jezika. Osim toga, rad s udžbeničkim kompletom treba da doprine-se ostvarivanju opštih ciljeva predmetnoga programa, s posebnim akcentom na pravilan razvoj učenikove ličnosti u svim obrazovno-vaspitnim domenima i na formiranje autonomne, demokratične i empatične ličnosti.

Izbor i razvrstavanje udžbeničkih sadržaja. Mada su pri izradi Udžbenika uzeti u obzir svi tipovi sadržaja navedeni u odgovarajućem nastavnom programu, polazište za izbor jezičko-komunikativne građe predstavlja predviđeni i preporučeni tematski okvir. Povezanost s temama iz programa najjasnije se vidi u naslovima širih i užih nastavnih segmenata u Užbeniku. Često je taj odnos figurativan i neposrednije upućuje na sadržaj udžbeničkih tekstova (*Mediji – Internet i mladi; Moje okruženje – Planine i more; Nauka i umjetnost – Arhitektura; Slobodno vrijeme – Stvarajte za nas*). Tematika zastupljena u pojedinačnim poglavljima i nastavnim cjelinama neposredno je uticala i na izbor riječi i izraza iz odgovarajućega leksičko-semantičkoga polja. Iako gramatički sadržaji nijesu pomenuti u programu za 9. razred, u Udžbeniku su zastupljeni morfosintaksički elementi koji su uvedeni u prethodnim razredima, a koji se na ovome nivou školovanja obnavljaju, utvrđuju i sistematizuju. Ti elementi nužno se javljaju u odštampanim i snimljenim tekstovima, a poneki od njih predstavljaju predmet uvježbavanja kroz ciljane nastavne aktivnosti.

Kao što je prikazano u tabelarnome pregledu sadržaja, širi nastavni segment (*Poglavlje*) obuhvata sljedeće tipove sadržaja: tema i leksika, jezičke aktivnosti, gramatika i pravopis. Teme se ne uvode redoslijedom kojim su navedene u programu, što se i ne zahtijeva u samome zvaničnom dokumentu.

Vrste tekstualnih predložaka. Svaka nastavna cjelina u Udžbeniku počinje dužim tekstom kojim se egzemplificiše zastupljena tematika ili komunikativna situacija, a pojedine nastavne cjeline sadrže i kraće dodatne tekstove za prikaz pojedinih kulturno-civilizacijskih elemenata. U saglasnosti s postavljenim ciljevima, u Udžbenik su uvršteni tekstovi koji pripadaju i usmenoj i pisanoj jezičkoj formi. Što se tiče pisanih tekstova, zastupljeni su sljedeći tipovi i žanrovi: novinski članak, prospekt, elektronska pošta, privatno i zvanično pismo, enciklopedijski članak. Usmena jezička forma prezentovana je monološkim i dijaloškim tekstovima, koji su najčešće snimljeni na kompakt-disku, a u Udžbeniku su obilježeni odgovarajućim piktogramom. Porijeklo navedenih tekstova je dvostruko: a) izrađeni su posebno za prikaz pojedinačnih tematskih sadržaja ili b) preuzeti su iz spoljašnjih izvora i prilagođeni ciljevima nastave i učenja i nivou jezičkih kompetencija učenika na ovome uzrastu.

Primjetite da je tekst priručnika većinom napisan u jednom rodu. Namjera nam je bila da postignemo jednostavnost, preciznost i jasnoću. Podrazumijeva se, dakle, da se sve napisano odnosi na oba roda.

[1] U daljem tekstu Učenik

[2] U daljem tekstu Učenici

U udžbeničkome kompletu postoje i tekstualne jedinice za prikaz jezičkih pravilnosti gramatičkoga, leksičkoga i fonetsko-ortografskoga tipa. Riječ je uglavnom o nizovima rečenica ili o kraćim tekstovima s grafički istaknutim djelovima, na osnovu kojih učenici induktivnim putem mogu da otkrivaju, obnavljaju i utvrđuju odgovarajuće elemente jezičkoga sistema.

Ilustracije. U komponentama udžbeničkoga kompleta namijenjenim učeniku, i to prije svega u Udžbeniku kao osnovnoj knjizi, zastupljene su ilustracije preuzete iz drugih izvora (fotografije, kolaži, plakati, geografske karte) ili posebno izrađene radi realizacije predviđenoga nastavnog postupka (crteži, piktogrami). Osim što na opštem nivou imaju motivacionu vrijednost i čine Udžbenik prijemčivijim, ilustracije ispunjavaju i sljedeće didaktičko-metodičke funkcije: a) na figurativan način dočaravaju opštu tematiku poglavlja ili nastavne cjeline i potpomažu angažovanje postojećih znanja, stavova i iskustava; b) prikazuju komunikativnu situaciju ili temu pojedinačnih tekstova i time olakšavaju njihovo razumijevanje; c) semantizuju pojedinačne riječi i izraze, tj. potpomažu shvatanje značenja i njihovo memorisanje; d) omogućuju izradu pojedinih vježbanja (npr. povezivanje riječi i slike); e) ilustruju zamišljenu komunikativnu situaciju u okviru koje se odvija očekivana jezička produkcija; f) obilježavaju artikulaciju nastavnoga procesa kroz faze rada.

Nastavne aktivnosti. U udžbeničkome kompletu primijenjene su raznovrsne nastavne tehnike, s tim što su u Udžbeniku nastavne aktivnosti usmjerene prevashodno na razvoj jezičkih vještina ili aktivnosti (slušanje, čitanje, usmeno i pisano izražavanje), dok su u Radnoj svesci vježbanja namijenjena pretežno, mada ne i isključivo, razvoju jezičkih kompetencija (leksičke, gramatičke i fonetsko-ortografske). Tipovi nastavnih tehnika u Udžbeniku razlikuju se prema fazama rada u nastavnoj cjelini i prema tipu predloška: u uvodnome dijelu data su personalizovana pitanja otvorenoga tipa kojima učenici angažuju sopstveno iskustvo u vezi s temom; provjera razumijevanja početnih tekstova obavlja se odgovaranjem na otvorena pitanja, izborom jednoga od više ponuđenih iskaza, prepoznavanjem i navođenjem pojedinih informacija; za usmeno i pisano izražavanje predviđeni su monološko izlaganje na datu temu, usmeno komentarisanje tekstualnoga ili likovnoga predloška, pripremanje i realizovanje grupne debate, pisanje vođenoga sastava, izrada projekata s konkretnim materijalnim rezultatom. U Radnoj svesci su zastupljene sljedeće tehnike: popunjavanje tabele, transkodiranje poruke, dopunjavanje rečenica ili tekstova, rješavanje ukrštenice, određivanje pravilnoga redoslijeda djelova rečenice ili teksta, pisanje vođenoga sastava, supstitucija i transformacija riječi, rečenica ili djelova rečenica.

U izradi vježbanja predviđeni su različiti socijalni oblici rada: pojedinačna izrada, rad u parovima, rad u manjim grupama i zajednički rad na nivou čitavoga odjeljenja. Posebno su osmišljena personalizovana vježbanja, u kojima učenici imaju priliku da iznose sopstvena iskustva, mišljenja ili stavove.

Da bi korisnici lakše uočili artikulaciju nastavnih aktivnosti i njihovu funkciju u nastavnome procesu, u udžbeničkome kompletu su primijenjena sljedeća konstrukcijska rješenja: u Udžbeniku su grafički istaknute odgovarajuće rubrike i/ili pojedinačna vježbanja, dok ustaljeni piktogrami imaju vrijednost opštega neverbalnog naloga; u Radnoj svesci vježbanja su numerisana u okviru svakoga poglavlja. Uz svaku vježbu formulisan je precizan nalog, u kojem se obavezno navodi konkretna operacija u učenju, a po potrebi još i korišćeni predložak, primjer ili model, vid jezičke produkcije, jezički element koji se uvježbava, socijalni oblik rada ili tok izrade zadatka.

Provjera znanja i vještina. U okviru udžbeničkoga kompleta, osnovni vidovi provjeravanja učeničkih znanja i vještina su sljedeći: 1. nastavnikovo redovno i kontinuirano provjeravanje tokom čitave školske godine, sa ciljem da se organizuje i preusmjerava nastava i učenje (formativna evaluacija); 2. provjeravanje koje nastavnik/nastavnica¹ obavlja pri kraju prvoga i drugoga polugodišta da bi utvrdio zbirno stekena znanja i veštine (sumativna evaluacija); 3. međusobna provjera i procjena rezultata pojedinačnih aktivnosti, zahvaljujući kojima učenici treba da stiću samostalnost u radu i ujedno da razvijaju saradnički duh (uzajamna evaluacija).

U različitim vidovima evaluacije, posebno važnu funkciju ima Priručnik za nastavnike/nastavnice² jer su u njemu razrađene sljedeće komponente: a) prijedlozi za međusobnu provjeru na osnovu kojih učenici radeći

Primjetite da je tekst Priručnika većinom napisan u jednom rodu. Namjera nam je bila da postignemo jednostavnost, preciznost i jasnoću. Podrazumijeva se, dakle, da se sve napisano odnosi na oba roda.

[1] U daljem tekstu Nastavnik

[2] U daljem tekstu Nastavnici

u parovima provjeravaju rezultate pojedinih vježbanja; b) kriterijumi za procjenu jezičke produkcije u usmeno i pisano vidu, kojima se mogu rukovoditi i učenici i nastavnik; c) rješenja zadatka ili primjeri jezičke produkcije na osnovu kojih se može davati kvantitativna procjena rezultata, odnosno obavljati ocjenjivanje.

II. FUNKCIJE POJEDINAČNIH KOMPONENTI UDŽBENIČKOGA KOMPLETA

Udžbenički komplet sačinjen je od četiri zasebne jedinice, koje na različite načine treba da doprinesu ostvarivanju cjelovitoga postupka nastave i učenja crnogorskoga jezika kao nematernjega.

Udžbenik kao osnovna komponenta kompleta ima sljedeće funkcije: a) da predstavi glavninu jezičko-komunikativne građe u vidu početnih pisanih i usmenih tekstova; b) da kroz prateća vježbanja razvija sposobnost razumijevanja saslušanih i pročitanih tekstova; c) da podstakne razvoj produktivnih jezičkih aktivnosti (monološko i dijaloško izlaganje i pisanje); d) da kroz izradu zadatka podstakne sticanje jezičkih i nejezičkih kompetencija uz koordinaciju s ostalim nastavnim predmetima, kao i da podstakne učenje uz međusobnu saradnju; e) da ponudi tekstove i aktivnosti za razvoj sociokulturnih znanja i vještina.

Kompakt-disk i Radna sveska su komplementarne komponente u odnosu na Udžbenik, što znači da imaju posebno važnu ulogu u određenim fazama rada. Radna sveska služi, prije svega, za uvježbavanje, utvrđivanje i obnavljanje gramatičkih, leksičkih i ortografskih sadržaja. Njeno korišćenje preporučuje se, načelno, između faza recepcije i produkcije predviđenih u Udžbeniku.

Ponuđena vježbanja treba da se obavljaju pretežno, mada ne isključivo, u pisano obliku. Zamisao autora je da mnoga od tih vježbanja učenici obavljaju samostalno, između ostalog i kao domaći zadatak, bez neposredne pomoći i usmjeravanja nastavnika. Materijal snimljen na kompakt-disku uglavnom treba koristiti u početnoj fazi rada u užemu nastavnom segmentu, i to za razvijanje sposobnosti razumijevanja tekstova i za razvoj fonetske kompetencije.

Funkcije Priručnika za nastavnike su: a) da detaljno obrazloži pedagoško-didaktičke postavke primijenjene u izradi udžbeničkoga kompleta kao zaokružene metodološke cjeline (uvodni dio); b) da predloži cjelovit način realizacije rada po nastavnim cjelinama, uz objedinjeno korišćenje svih komponenti kompleta i uz eventualnu upotrebu dopunskoga nastavnog materijala (središnji dio).

III. ARTIKULISANJE NASTAVNIH SEGMENTA

U ovom dijelu Priručnika ukratko ćemo predstaviti opšte metodološke principe kojima smo se rukovodili pri artikulaciji nastavnih segmenata, odnosno postavke koje su nam poslužile kao polazište u razradi detaljnih prijedloga za realizaciju nastavnoga postupka u središnjem dijelu. Ulančavanje etapa rada zasnovano je s jedne strane na tradicionalnim metodološkim načelima čija je valjanost potvrđena u praksi, a s druge strane na novijim shvatanjima o procesu nastave i učenja živilih jezika.

Savremenom nastavom stranoga/nematernjega jezika obuhvata se veoma razgranata jezičko-komunikativna građa, za čije je usvajanje neophodno razraditi složeni nastavni proces, stoga smo se u ovome Udžbeniku opredijelili za grupisanje užih nastavnih segmenata (*nastavnih cjelina*) u šire odjeljke (*poglavlja*). U okviru nastavnih cjelina predviđeno je da učenici: a) iznesu i razmijene sopstvena iskustva i stavove o narednoj temi ili komunikativnoj situaciji; b) dobiju ciljani jezički input kroz slušanje i/ili čitanje odgovarajućih tekstova; c) razvijaju sposobnost globalnoga, selektivnoga i detaljnoga razumijevanja usmenih i pisanih tekstova; d) proširuju znanja o elementima jezičkoga sistema i ospozivaju se za njihovu svrshishodnu primjenu u komunikaciji; e) primjenjuju stecena znanja i vještine kroz aktivnosti pisane i usmene jezičke produkcije, kao i kroz složene zadatke u kojim se angažuju i nejezičke kompetencije. Navedene etape predstavljaju jezgro nastavnoga postupka, koje se dopunjuje dvijema etapama u okviru širega odjeljka: a) učenici se na početku upoznaju

s očekivanim ishodima i sa jezičko-komunikativnim sadržajima ponuđenim u datome poglavlju; b) na kraju poglavlja učenici obnavljaju, utvrđuju i sistematizuju morfosintaksičke i fonetsko-ortografske elemente.

Da bi nastavnici i učenici mogli da uoče kako se smjenjuju navedene etape rada, u Udžbeniku su primijenjena različita likovno-grafička rješenja: prostorno izdvajanje pojedinačnih elemenata, isticanje naziva odgovarajućih rubrika, najava faze rada prepoznatljivim piktogramima, upotreba različitih fontova, veličina i boja slova, upućivanje na sadržaje drugih komponenti udžbeničkoga kompleta.

Mada su se autori potrudili da razrade cjelovit i koherantan nastavni postupak uz objedinjeno korišćenje svih djelova kompleta, podrazumijeva se da svaki nastavnik može i treba da koristi ovaj materijal selektivno i svrshishodno, a to znači u skladu s interesovanjima, potrebama i reakcijama pojedinačnih učenika ili odjeljenja. U tome smislu, iskustva nastavnika u radu s ovim udžbeničkim kompletom autorima bi predstavljala dragocjenu pomoć i smjernicu za eventualne izmjene i dopune u narednim izdanjima.

PRIJEDLOG REALIZACIJE NASTAVNOGA POSTUPKA

U ovome dijelu Priručnika predlažemo način realizacije nastavnoga postupka uz objedinjeno korišćenje svih djelova udžbeničkoga kompleta (osnovne knjige, radne sveske i zvučnoga materijala). U svakom od 7 poglavlja, aktivnosti nastave i učenja navedene su prema fazama rada:

- Na početku poglavlja date su aktivnosti za uočavanje ciljeva i sadržaja širega nastavnog segmenta (*Uvodna strana* u Udžbeniku).
- U okviru tri uža segmenta (*Nastavne cjeline*) primijenjen je sljedeći redoslijed:
  - aktivnosti kojima se postupno potpomaže i provjerava razumijevanje usmenih i pisanih tekstova (rubrika *Razgovor o tekstu* u Udžbeniku)
  - aktivnosti za uvježbavanje, utvrđivanje i primjenu jezičkih kompetencija leksičkoga, morfosintaktičkoga i fonetsko-ortografskoga tipa (*Gramatički zadaci* u Udžbeniku i *Vježbe* u Radnoj svesci)
  - aktivnosti za uvježbavanje produktivnih jezičkih aktivnosti (monološkoga ili dijaloškoga usmenoga izražavanja i pisanja funkcionalnih sastava) ili izrada zadataka u kojima se primjenjuju različite jezičke i nejezičke kompetencije (rubrike *Pismeno izražavanje, Govor, Rad u paru, Zadaci* u Udžbeniku)
  - aktivnosti za dodatno razvijanje sociokултурne kompetencije (rubrika *Da li znaš* u Udžbeniku).
- Na kraju poglavlja data je aktivnost u kojoj učenici obnavljaju, utvrđuju i sistematizuju znanja gramatičkoga i ortografskoga tipa (rubrika *Znam* u Udžbeniku).

U zavisnosti od tipa i funkcije pojedinačnih vježbi, u ovome dijelu Priručnika navode se neki od sljedećih aspekata:

- cilj vježbe
- nalog iz Udžbenika ili Radne sveske
- funkcija štampanoga ili snimljenoga predloška
- korišćenje dodatnoga nastavnog materijala
- socijalni oblik rada
- priprema za obavljanje aktivnosti
- etape u realizaciji zadatoga naloga
- načini provjere rezultata.

Za pojedine vježbe, naročito iz Radne sveske, data su tačna ili moguća rješenja ili primjeri usmene i pisane produkcije koja se očekuje od učenika.

U prijedlozima su navedene potencijalne aktivnosti kako nastavnika tako i učenika, a s težištem na moguću interakciju učenika u okviru cijelogod odjeljenja, u manjim grupama ili u parovima.

U svom prijedlogu metodološkoga postupka uzeli smo u obzir činjenicu da se nastavne situacije u manjoj ili većoj mjeri razlikuju, stoga smo izostavili raspored aktivnosti prema časovima, koji bi bio suviše obavezujući i u određenoj mjeri nerealan. Umjesto toga, napomenućemo da se jedna nastavna cjelina okvirno može realizovati na tri časa, koji bi odgovarali trima osnovnim fazama procesa nastave i učenja: uvježbavanje receptivnih aktivnosti, razvoj jezičkih kompetencija, uvježbavanje produktivnih aktivnosti.

UVODNA STRANA

U vezi sa sadržajem uvodne strane, učenicima možete zadati neke od aktivnosti navedenih u nastavku teksta. Predlažemo vam da naloge dajete usmeno i da ih, po potrebi, preformulišete ili dodatno precizirate. Iste napomene važe i za aktivnosti i naloge u vezi s uvodnom stranom u narednim poglavljima.

Nalog 1: *Pročitajte naslove sve tri nastavne cjeline u ovome poglavlju i navedite padeže u kojima su date imenice.* Učenici u parovima mogu čitati po jedan naslov i navoditi odgovarajuće padeže (vokativ; lokativ; lokativ, genitiv).

Nalog 2: *Zapišite u svesci tri razloga zbog kojih su značajni izleti, ljetnje škole i ekskurzije.* Više učenika čita svoje razloge, a ostali daju komentare i izražavaju slaganje ili neslaganje.

Nastavna cjelina 1: DRUŠTVO, SPREMITE SE

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na početku rada u novoj nastavnoj cjelini, učenici iskazuju sopstvene stavove u vezi sa zastupljenom tematikom. U tu svrhu treba da posluži uvodno pitanje iz Udžbenika: *Ako planiraš da putuješ, da li ti je bitno de ideš ili s kim ideš? Obrazloži svoj odgovor.* Nekoliko učenika daje odgovore, koji će vjerovatno biti različiti. Učenik koji daje odgovor treba da obrazloži svoj stav, a ostali mogu da kažu da li su saglasni s obrazloženjem.

2. Aktivnosti za vrijeme slušanja/čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Na osnovu slušanja učenici pokušavaju da prepoznaju: a) koliko ličnosti učestvuje u razgovoru; b) de se odvija razgovor; c) koja je tema razgovora. Možete ih podijeliti u tri grupe (npr. prema redovima klupa) i naložiti svakoj grupi da se usredsredi na jedno od navedenih pitanja. Poslije slušanja, nekoliko učenika daje odgovore. Prihvate različite odgovore i eventualno ih zabilježite na tabli.

Drugo slušanje (bez čitanja). Učenici u svesci bilježe tri najvažnije riječi ili izraza u dijalogu. Poslije slušanja, nekoliko učenika čita svoje riječi. Ukoliko je više njih zabilježilo različite riječi, pitajte ostale s kojim prijedlozima su saglasni i zašto; da li u tekstu ima nepoznatih riječi i objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

3. Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

Učenici najprije čitaju pitanja iz rubrike *Razgovor o tekstu*, a zatim istovremeno slušaju i čitaju tekst. Provjerite da li svi razumiju pitanja i dajte dodatna objašnjenja ukoliko je potrebno. Čitajući još jednom tekst, učenici treba da pripreme usmene odgovore na postavljena pitanja. Prilikom provjere razumijevanja teksta, po jedan učenik čita pitanje i daje odgovor. Prije nego što kažete da li je neki odgovor tačan ili ne, pitajte ostale učenike da li su saglasni s odgovorom. Poslije provjere razumijevanja, pustite još jednom snimak teksta, nakon čega nekoliko đaka čita tekst po ulogama.

NAPOMENA: Aktivnosti koje su ovde navedene kao aktivnosti nakon slušanja i čitanja odnose se na sve nastavne cjeline u svim poglavljima (uz izvjesno prilagođavanje – npr. neće je moguće da učenici čitaju tekst po ulogama, neće nije. U tim situacijama mogu pročitati dio teksta.).

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Prepiši iz teksta glagolske oblike. Koje glagolsko vrijeme je najzastupljenije? 2. Izaber i tri glagolska oblika i saopšti ih u prošlome vremenu.

Na osnovu prvoga naloga, primjenom induktivnoga pristupa, učenici samostalno uočavaju jezičku pravilnost koja je zastupljena u tekstualnome predlošku (oblici budućega vremena). Pronalaženje i prepisivanje primjera može se obavljati samostalno, dok odgovor u vezi s najzastupljenijim vremenom može dati više učenika kako bi se došlo do zajedničkoga zaključka i kako bi se komentarisale pravilnosti o građenju futura.

Takođe, i drugi nalog (pisanje oblika u prošlome vremenu) trebalo bi obaviti pojedinačno, dok se čitanje i komentarisanje zabilježenih rečenica može obavljati kroz razmjenu primjera i diskusiju o pravilnostima.

Zadatak

Pitanja iz Udžbenika: *Kojoj vrsti riječi pripadaju riječi istaknute u tekstu? Ima li razlike među njima? Obrazlož svoj odgovor.*

Učenici obavljaju ovu aktivnost usmeno, tako što nekoliko njih daje odgovore i obrazlaže ih.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Na osnovu prikaza dijela karte Crne Gore izdvoji i prepiši naziv/nazine.

Učenici pojedinačno rade vježbu upisivanjem naziva u Radnu svesku. Provjera rezultata može se izvršiti tako što se za svaku stavku (a–f) bilježe primjeri na tabli i komentarišu se eventualne pravopisne greške ili greške u klasifikaciji.

Primjeri rješenja:

- a) Nacionalni park „Durmitor“
- b) Golija, Vojnik, Durmitor
- c) Pivsko jezero, Krupačko jezero i Kapetanovo jezero
- d) Zeta i Komarnica
- e) Nikšić
- f) Jasenovo Polje

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Pročitaj tekst.

- a) Napiši puni naziv skraćenica iz teksta.

Učenici prvo treba da pronađu skraćenice u tekstu (UNESCO, SAD) i da usmeno kažu njihovo značenje. Zatim pojedinačno rade vježbu upisivanjem naziva u Radnu svesku. Provjera rezultata može se izvršiti tako što se skraćenice bilježe na tabli; učenici bi trebalo da u usmenome obliku izvedu pravilnost: u skraćenici se velikim slovom bilježi početno slovo svake riječi sintagmema.

- b) Napiši skraćenice sljedećih naziva:

Na osnovu uočenoga ortografskog pravila, učenici samostalno upisuju skraćenice u Radnu svesku, a zatim se rezultati provjeravaju tako što se skraćenice bilježe na tabli. Najzad, mogli bi da navedu i nekoliko skraćenica svoga maternjeg jezika, da objasne njihovo značenje i da ih prevedu na crnogorski jezik.

Rješenja:

- a) United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- b) Sjedinjene Američke Države
- c) KIC, CNP, COK

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Sljedeće riječi rasporedi na odgovarajuća mjesta u tekstu: *kilometra, nacionalni, ledničkih, zimskoga, Crno*.

Učenici pojedinačno popunjavaju tekst s prazninama, a zatim čitaju po jednu dopunjenu rečenicu, pri čemu ostali izražavaju slaganje ili neslaganje u vezi s odabranim riječima.

Rješenje:

Durmitor je planina po kojoj je *nacionalni* park dobio ime. Nalazi se na severozapadu države. Najviši vrh je Bobotov kuk, visok 2 523 metara. Na Durmitoru se nalazi 18 *ledničkih* jezera koja su poznata po nazivu „gor-ske oči“. Najveće među njima je *Crno* jezero. Od Žabljaka, poznatoga crnogorskoga *zimskoga* centra, udaljeno je dva *kilometra*. „Durmitor“ je proglašen nacionalnim parkom 1952. godine.

Brojeve napiši riječima:

- a) 2 523: dvije hiljade petsto dvadeset tri
- b) 18: osamnaest
- c) 1 952: hiljadu devetsto pedeset dva

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Na osnovu teksta iz zadatka 3 zaokruži tačne tvrdnje.

Učenici pojedinačno čitaju tekst i zaokružuju tačne tvrdnje. Provjera rezultata može se obaviti tako što čitaju svaku pojedinačnu tvrdnju i odgovaraju da li je tačna ili netačna. Da bi se još pouzdanije provjerilo razumijevanje, učenici pronalaze i čitaju dio teksta na osnovu kojega su se opredijelili za odgovor.

Rješenje:

- a) N, b) T, c) N, d) N, e) N, f) T

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Tekst razglednice dopuni na osnovu odslušanoga teksta.

Učenici pojedinačno rade vježbu, tj. dopunjuju tekst razglednice, a provjeru rezultata mogu obaviti u parovima, uz međusobnu razmjenu i pregledanje vježbe.

Rješenje:

Draga Ana,

Javljam ti se iz Kotora. Otišli smo na ekskurziju. Grad je predivan.

Mnogo pozdrava od tvoje drugarice Sofije!

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Na dato početno slovo upiši: 1. redni broj, 2. glagol, 3. imenicu, 4. zamjenicu, 5. veznik, 6. zbirni broj, 7. osnovni broj, 8. pridjev. I u ovoj vježbi učenici mogu pojedinačno upisati tražene riječi, a provjeru rezultata obaviti u parovima, uz međusobnu razmjenu radnih svesaka.

Rješenje:

1.	D	E	v	E	t	i		
2.	U	L	a	Z	i	t	i	
3.	R	A	n	A	c			
4.	M	O	j					
5.	I	L	i					
6.	T	R	o	J	e			
7.	O	S	a	M				
8.	R	A	v	A	n			

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Pisano izražavanje

Nalog iz Udžbenika: Tema: *Ekskurzija*. Navedi argumente koji bi bili presudni za tvoj odlazak/neodlazak na ekskurziju.

Učenici pojedinačno sačinjavaju listu argumenata prema detaljnim uputstvima iz Udžbenika, s tim što, osim ponuđene leksičke, mogu da koriste i riječi i izraze koje sami smisle, odnosno da navode razloge koje smatraju valjanim argumentima. Sastavljanje liste argumenata može se obaviti na času, ali se može odrediti i kao domaći zadatak. Mogućnosti za provjeru rezultata aktivnosti jesu sljedeće: nekoliko učenika čita sve svoje razloge za odlazak i protiv odlaska na ekskurziju; na tabli se bilježe (u dvije kolone) svi argumenti koje navode za i protiv; nekoliko njih čita po jedan od svojih argumenata, a ostali učenici treba da kažu da li su i oni naveli isti ili sličan argument i da li su ga uvrstili u istu rubriku (za ili protiv).

Nastavna cjelina 2: U AUTOBUSU

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Pripremajući se za razumijevanje ponuđenoga dijaloga, učenici realizuju nalog iz Udžbenika: *Prepoznaj s ilustracije koju oblast Crne Gore obilaze đaci*. Pri provjeri rezultata mogu se prihvati različite formulacije odgovora, a kao dodatni zahtjev može im se naložiti da kažu na osnovu čega su prepoznali navedenu oblast Crne Gore.

Aktivnosti za vrijeme slušanja/čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Na osnovu slušanja učenici pokušavaju da prepoznaju: a) koliko osoba učestvuje u razgovoru (5 osoba), b) koja ličnost uzima riječ tri puta u dijalogu (vodič) i c) koji se geografski pojmovi pominju (Žabljak, Tara, Evropa, Kolorado, Durmitor). Učenike možete podijeliti u tri grupe i naložiti svakoj od njih da se usredsredi na jedno od navedenih pitanja. Poslije slušanja, nekoliko njih daje odgovore koje možete zabilježiti na tabli.

Druge slušanje (bez čitanja). Učenici nastoje da uoče da li se u dijalogu češće ponavlja, i to u bilo kom padajućem, riječ kanjon (4 puta) ili izraz nacionalni park (3 puta). Poslije slušanja, nekoliko đaka čita odgovore. Odgovaraju na pitanje da li u tekstu ima nepoznatih riječi. Ukoliko ima, objasnite njihovo značenje pomoći definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da posebnu pažnju obratite na razumijevanje izraza: *polumaturska ekskurzija, pod zaštitom, atmosfera*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite prevod na njihov maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Priručniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Odredi osnovni oblik istaknutim zamjenicama u tekstu. 2. Pročitaj duži i kraći oblik neke zamjenice iz teksta. 3. Možeš li kraćim oblikom zamjenice započeti rečenicu? Objasni svoj odgovor.

Na osnovu prvoga naloga, primjenom induktivnoga pristupa, učenici samostalno uočavaju jezičku pravilnost koja je zastupljena u tekstualnome predlošku. Nekoliko njih navedi po jedan primjer zamjenice iz teksta i u usmenome obliku izvodi naloženu transformaciju oblika. Za realizaciju drugoga naloga, nekoliko učenika čita pojedinačne primjere. Za realizaciju trećega naloga, jedan učenik može dati odgovor i obrazloženje, dok ostali izražavaju da li su saglasni ili daju dodatna objašnjenja.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Dopuni rečenice odgovarajućim oblikom riječi iz zgrade.

Učenici dopunjavaju rečenice u tekstu, upisujući svoje odgovore u predviđeni prostor. Nekoliko njih čita svoje odgovore. Nakon svakog pročitanog odgovora, ostali učenici ih komentarišu

Rješenje:

Učenici su stigli kod autobusa. Roditelji im pomažu da smjeste stvari u prtljažnik. Pozdravljaju se s roditeljima i ulaze u autobus. Marija šedi na sedištu do Ane. Sedишta iza njih zauzeli su Almir i Nikola. Almir odlazi i uzima ruksak koji je zaboravio u prtljažniku.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Na osnovu značenja, poveži pojmove iz lijeve i desne kolone.

Poslije samostalnoga povezivanja pojmove u Radnoj svesci, nekoliko učenika čita rješenja. Provjera rezultata može se obaviti i tako što jedan od njih čita pojma iz lijeve kolone, dok drugi navodi odgovarajuću riječ iz desne kolone.

Rješenje:

ručni rad, ručni zglob, ručni sat, ručni prtljag, ručni kofer
ručka šedišta, ručka kofera

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

Dopuni rečenice odgovarajućim oblikom lične zamjenice koja se nalazi u zagradi.

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici čitaju naglas dopunjene rečenice, potvrđuju tačne odgovore i komentarišu eventualne greške.

Rješenje:

Marko nije išao na ekskurziju, zato smo *mu* svaki dan slali poruke i fotografije.

Neke fotografije su *ga* rastužile.

Bilo *nam* je žao što nije mogao da ide s nama.

Dino i Nikola su često kasnili, pa smo *ih* morali čekati. Njih je to zabavljalo.

Razredni *nam* je govorio: „*S vama* zaista nikad nije dosadno“.

Na ekskurziji *mi* je bilo prelijepo.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalog iz Učbenika: *Pročitaj tekst, a nakon toga uradi zadatke.*

Učenici čitaju tekst i pripremaju usmene odgovore. Provjera rezultata može se obaviti, u zavisnosti od naloga, pojedinačnim odgovaranjem, diskusijom ili radom u paru.

Rješenja:

1. Koje uslove mora ispunjavati neko mjesto ili objekat da bi bili upisani na UNESCO-v popis svjetske baštine?
Šta mora prvo da uradi Država?
2. jedinstven, značajan, neuporediv, bogat, originalan, prepoznatljiv
3. bih, bismo
4. da

5. *kulturalna baština – kulturno-istorijska tradicija; prirodna baština – prirodne vrijednosti koje treba čuvati; civilizacija – materijalni i nematerijalni rezultati ljudske djelatnosti.*

Pisano izražavanje

Nalog iz Učbenika: *U restoranu hotela Lejla i Ajla zatražile su neke informacije. Postavi pitanja na osnovu odgovora koje su dobile.*

Učenici najprije pojedinačno čitaju odgovore i za svaki od njih osmišljavaju pitanja. Moguća pitanja glase:
Od koliko do koliko traje doručak? Kada možemo doručkovati? – Doručak traje od sedam i trideset do devet sati.

Kada počinje ručak? U koliko sati počinje ručak? – Ručak počinje u četrnaest časova.

Šta imamo za ručak? – Za ručak imate: teleću čorbu, šnicle, krompir-pire, salatu, piletinu, bareno povrće.

Do koliko sati traje večera? – Večera traje do dvadeset sati.

Pošto svaki učenik napiše pitanja, mogu se izvoditi dijalozi u parovima, pri čemu jedan učenik ima ulogu konobara, a drugi ulogu gošće. Poslije svakoga izvedenog dijaloga, zatražite da kažu da li su postavljena odgovarajuća pitanja.

Nastavna cjelina 3: NA RECEPCIJI HOTELA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Prije početka rada na tekstu, učenici odgovaraju na personalizovano pitanje iz Učbenika: *Potreban ti je smještaj. Stižeš u hotel. Što ćeš pitati recepcionera?* Pošto svi učenici samostalno razmisle o mogućim pitanjima, i eventualno ih zabilježe u svesci, nekoliko njih može da pročita po jedno pitanje, dok ostali govore da li imaju isto ili slično pitanje. Dodatna aktivnost može se sastojati u tome da poslije pitanja jedan od učenika pokuša da dâ odgovor, stavljajući se u poziciju recepcionera. Ova aktivnost mogla bi se pretvoriti u izvođenje kratkih dijaloga.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Na osnovu slušanja učenici pokušavaju da prepoznaaju: a) koliko odraslih osoba učestvuje u razgovoru (4 osobe: *recepционер, водић, водја пута, наставник*) i b) da li učenici u dijalogu samo postavljaju pitanja (*ne, изговарају и изјавне i узвиچне rečenice*). Učenike možete podijeliti u dvije grupe i naložiti svakoj od njih da se usredsredi na jedno od pitanja. Poslije slušanja, nekoliko njih daje odgovore koje možete zabilježiti na tabli.

Druge slušanje (bez čitanja). Učenici uočavaju i bilježe u svesci koji se oblici imperativa javljaju u dijalogu i, eventualno, ko ih izgovara (*izvolite – recepcioner; povedite – nastavnik; ne zamjerite – Nikola; zadužite – vođiћ*). Provjerite da li su svi zabilježili iste oblike. Što se tiče osoba koje ih izgovaraju, dajte sami tačne odgovore, ukoliko nijesu u stanju da ih identifikuju. Učenici odgovaraju da li u tekstu ima nepoznatih riječi i izraza. Ukoliko ima, objasnite im njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da, u cilju dodatne provjere razumijevanja, zatražite da parafraziraju sljedeće izraze: *rasporediti se po sobama, povesti računa o ponašanju, zadužiti ključeve soba*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Priručniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalog iz udžbenika: *Pronađi složene riječi u tekstu. Objasni od kojih riječi su nastale.*

Na osnovu ove aktivnosti, primjenom induktivnoga pristupa, učenici samostalno uočavaju jezičku pravilnost koja je zastuljena u tekstualnome predlošku. Nekoliko njih može da navede po jedan primjer, dok ostali trebaju da izraze slaganje ili neslaganje i da daju eventualne komentare leksičke prirode.

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Dopuni tekst odgovarajućim oblikom riječi.

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici čitaju naglas dopunjene rečenice, potvrđuju tačne odgovore i komentarišu eventualne greške.

Rješenje:

Ajla i Lejla su na ekskurziji i u hotelu su smještene u dvokrevetnoj sobi. Njihove tri drugarice su u trokrevetnoj sobi, a u sobi pored njih su Nikola, Denis i Marko. Oni su dobili dvokrevetnu sobu s dodatnim ležajem. Niko od učenika nije u jednokrevetnoj sobi.

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Upiši odgovarajući pravopisni znak u kvadrat (crtu ili crticu).

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici čitaju naglas dopunjene rečenice, potvrđuju tačne odgovore i komentarišu eventualne greške.

Rješenje:

Prvog dana ekskurzije relacija nam je Podgorica – Tivat.

Ponio sam foto-aparat kako bih napravio dosta fotografija na ekskurziji.

U Budvi smo bili 10–12 časova.

Na ekskurziji ostajemo 22–26. septembra.

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Zaokruži slovo ispred pravilno napisane rečenice.

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici čitaju naglas ispravno napisane rečenice.

Rješenje:

Pravilno napisane rečenice:

- c) Biblioteku „Radosav Ljumović“ u Podgorici pošećuje veliki broj čitalaca.
- d) U rubrici *Pisma čitalaca* dosta ljudi piše o aktuelnim temama.

Nepravilno napisane rečenice:

- a) Na tribinama je bilo dosta gledaoca.
- b) Ja sam pažljiv čitaoc.
- e) U rubrici *Pisma čitaoca* dosta ljudi piše o aktuelnim temama.
- f) Biblioteku „Ivo Vučković“ u Baru pošećuje veliki broj čitaoca.

Vježba br. 13 u Radnoj svesci.

Gost se nalazi na recepciji hotela. Želi rezervisati 1/2 sobu od 5. do 10. maja. Osim smještaja zanima ga i ishrana u hotelu, kao i cijena kompletne usluge. Napiši dijalog koji je vodio s receptionerom.

Ovu vježbu učenici mogu realizovati u parovima, tj. prema ulogama u dijalogu. Isti parovi mogu čitati pripremljeni dijalog, ali se mogu napraviti i novi, kako bi se razgovor približio realnoj komunikativnoj situaciji u kojoj replike sagovornika nijesu unaprijed u potpunosti poznate. Jedna od varijanti u realizaciji ove vježbe jeste da polovina učenika piše replike gosta, a druga polovina replike receptionera.

Primjer rješenja:

GOST: Dobar dan. Želim da rezervišem smještaj.

RECEPTIONER: Dobar dan. Izvolite, što Vas zanima?

GOST: Rezervisao bih dvokrevetnu sobu.

RECEPTIONER: Za koji datum?

GOST: Od petoga do desetoga maja.

RECEPTIONER: U redu. Koja vrsta usluge vas zanima – polupansion ili pansion?

GOST: Zanima me cijena punoga pansiona.

RECEPTIONER: Za navedeni broj dana puni pansion iznosi dvjesti pedeset eura.

GOST: Potvrđujem rezervaciju. Hvala Vam na usluzi. Doviđenja.

RECEPTIONER: Hvala i Vama. Doviđenja.

Vježba br. 14 u Radnoj svesci.

Promijeni imenice po padežima.

Pošto jedan učenik naglas pročita riječ *podnositac* u svim padežima, učenici pojedinačno upisuju padeže ostalih navedenih reči.

Rješenje:

Nominativ	Podnositac	Gledalac	Tužilac	Gledaoci	Mislioci
Genitiv	Podnosioca	Gledaoca	Tužioca	Gledalaca	Mislilaca
Dativ	Podnosiocu	Gledaocu	Tužiocu	Gledaocima	Misliocima
Akuzativ	Podnosioca	Gledaoca	Tužioca	Gledoce	Mislioce
Vokativ	Podnosioče	Gledoče	Tužioče	Gledaoci	Mislioci
Instrumental	Podnosiocem	Gledocem	Tužiocem	Gledaocima	Misliocima
Lokativ	O podnosiocu	O gledaocu	O tužiocu	O gledaocima	O misliocima

Vježba br. 15 u Radnoj svesci.

Od riječi PUT napiši što više riječi

Poslije pojedinačne izrade vježbanja, više učenika čita svoje riječi, s tim što se sve različite riječi mogu bilježiti i na tabli u dvije kolone.

Primjeri rješenja:

putnik	uput
putovanje	usput
putovati	uputiti

Vježba br. 16 u Radnoj svesci.

Napiši osnovni oblik riječi u jednini.

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici čitaju naglas osnovne oblike datih riječi.

Rješenje:

tačaka: tačka; bolešću: bolest; lijepoga: lijep; stotine: stotina; ruci: ruka; pataka: patka.

Vježba br. 17 u Radnoj svesci.

Kako bi razvrstao/razvrstala sljedeće riječi na osnovu liste argumenata: druženje, neizvjesnost, prijateljstvo, simpatija, prirodne ljepote, nedostatak novca, zabrane roditelja, smijeh, svađa, žurka, muzika, nezaboravna generacija.

Učenici pojedinačno realizuju vježbu tako što upisuju svoje argumente u predviđena polja. Nakon toga, tokom usmenoga iznošenja argumenata, od njih se može zatražiti da iskazuju cijelovite rečenice (npr. Ići ću na ekskurziju zato što želim da upoznam nove krajeve Crne Gore.).

Primjer rješenja:

Ići ću na ekskurziju radi:

prvi razlog: *druženje*

drugi razlog: *nezaboravna generacija*

treći razlog: *žurka*

Neću ići na ekskurziju zbog:

prvi razlog: *zabrane roditelja*

drugi razlog: *nedostatak novca*

treći razlog: *neizvjesnost*

Vježba br. 18 u Radnoj svesci.

Napiši što nedostaje.

Na osnovu ponuđenih definicija, učenici upisuju riječi i izraze koji nedostaju, a zatim mogu izvršiti međusobnu provjeru razmjenom Radnih svesaka.

Rješenje :

Nesposobnost čitanja naziva se *disleksija*. To je riječ grčkoga porijekla, ženskoga je roda. *Disko-klub* je imenica muškoga roda i znači *mjesto na kome se okuplja omladina da bi slušala modernu muziku i igrala*.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Rad u paru

Nalog iz Udžbenika: *Simulirajte razgovor gosta hotela i recepcionera.*

Pošto učenike podijelite u grupe i dodijelite im uloge, dajte im vremena da pročitaju smjernice navedene u Udžbeniku. Napomenite da svi trebaju da pripreme pitanja, ali i odgovore na moguća pitanja sagovornika. Preporučujemo vam da učenicima dozvolite da zapišu svoje ideje, ukoliko im to olakšava pripremu. Dijalozi se mogu izvoditi na dva načina: učenici iz iste klupe najprije uvježbavaju razgovor koji kasnije izvode pred odjeljenjem; nastavnik određuje učenike koji ne znaju formu i redoslijed pitanja svoga sagovornika, što predstavlja viši nivo improvizacije i zahtijeva povećanu komunikativnu kompetenciju. U svakom slučaju, svi učenici trebaju da slušaju dijaloge i da naknadno prokomentarišu ispravnost, tečnost i primjerenost u izražavanju oba sagovornika.

Projektni zadatak

Nalog iz Udžbenika: *Osmislite ponudu za jednodnevni izlet.*

U nalogu u Udžbeniku date su jasne smjernice za obavljanje zadatka po etapama: *koja mjesta predlažete; obrazložite izbor lokaliteta; odredite vrijeme i dan polaska i povratka; odredite maršruto putovanja; što obuhvata aranžman koji predlažete; cijena jednodnevnog izleta.* Učenici mogu sami da odrede grupe i, u okviru svake od njih, pojedinačna zaduženja. Nakon početnoga dogovora, koji podrazumijeva i opredjeljenje za konačnu formu ponude (npr. prospekt ili pano), učenici mogu pojedine faze rada obavljati samostalno, i van učionice, da bi na kraju objedinili i konačno uboličili rezultate svoga rada. Na jednome od narednih časova, nekoliko grupa treba da prikaže i prokomentariše svoje ponude pred odjeljenjem, a učenici mogu da glasaju za najbolju ponudu i/ili za najbolji usmeni prikaz rezultata.

Pisano izražavanje

Nalog iz Udžbenika: *Na osnovu ilustracija dovrši započeti izvještaj s ekskurzije.*

Osim na času, učenici mogu da obave ovu aktivnost i samostalno kod kuće, u čemu im pomažu smjernice date u Udžbeniku u vidu verbalnih naloga i ilustracija. Prije nego što otpočnu izradu aktivnosti, upoznaju se s kriterijumima za procjenjivanje pisanih sastava: dužina, povezanost djelova teksta, raznovrsnost leksičke, gramatička i pravopisna ispravnost. Učenici najprije bilježe osnovne ideje i prave plan teksta (u čemu im mogu pomoći ilustracije koje dočaravaju hronološki redoslijed aktivnosti), a pri razradi sastava pišu sažete i smislene rečenice. Posavjetujte ih da, pošto napišu cio tekst, provjere i isprave eventualne greške ili propuste. Uputno je da u ovoj fazi rada učenici koriste rječnike, gramatičke ili pravopisne priručnike, koje za tu priliku mogu pozajmiti iz školske biblioteke ili ponijeti od kuće, ukoliko ih pošeduju. Tokom svih faza rada koje se obavljaju u učionici, preporučujemo vam da obilazite učenike da biste provjeravili kako se odvija aktivnost i da biste im, eventualno, pružili dodatnu pomoć. Prvi vid evaluacije mogao bi se obaviti tako što razmijene svoje tekstove i daju jedan drugome zapažanja. Potom sami pregledajte, procijenite i, eventualno, ocijenite sastave prema najavljenim kriterijumima. Nekoliko njih može da pročita svoj sastav pred odjeljenjem.

UVODNA STRANA

Nalog 1: Pročitajte sve tri nastavne cjeline u ovome poglavlju i recite koji su glagolski oblici u njima upotrijebljeni. Provjera rezultata može se izvršiti tako što jedan učenik čita naslov, a drugi navodi odgovarajući glagolski oblik (prezent; prezent, futur; imperativ).

Nalog 2: Navedite puni oblik futura u naslovu nastavne cjeline 5. Jedan učenik daje odgovor, odnosno izgovara puni oblik budućega vremena (ćeš biti).

Nastavna cjelina 4 : MOŽEMO VIŠE

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na početku rada u nastavnoj cjelini, učenici pojedinačno realizuju uvodnu aktivnost iz Učbenika: *Opiši raspoloženje učenika na slici*. Kao dodatno usmjerenje, možete ih prvo pitati da li je učenikovo raspoloženje pozitivno ili negativno. Zatim možete zahtijevati da navedu nekoliko pridjeva koji označavaju raspoloženje, a imaju isto ili slično značenje (*radostan, veseo, zadovoljan*). Učenici mogu iznijeti i pretpostavke o razlozima takvoga raspoloženja i to na osnovu uvida u naslov i ilustraciju, kao i na osnovu letimičnoga pregleda dijaloškoga teksta.

2. Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Učenici tokom prvoga slušanja mogu (po grupama) pokušati da prepoznaju: a) koju ideju imaju učesnici u razgovoru (*osnivanje školskoga benda*), b) da li su oni već realizovali tu ideju (*ne*) i c) s kojim predmetnim nastavnikom treba da razgovaraju o organizaciji (s *nastavnikom muzičke kulture*). Poslije slušanja, po jedan predstavnik svake grupe daje odgovore, a članovi ostalih grupa, iako nijesu imali isti zadatak, imaju mogućnost da izraze slaganje ili da predlože izmjene.

Drugo slušanje (bez čitanja). Učenici u dijalogu uočavaju, i eventualno bilježe u svesci, sve oblike futura (*ćete nas podržati, vježbaćemo, nećemo zapostaviti, čućete*). Kada kažu koje su riječi uočili, što možete zabilježiti i na tabli, zatražite da kažu koje se riječi javljaju poslije navedenih oblika futura (*u tome, nakon časova, učenje, nas za Dan škole*). Navode da li u tekstu ima nepoznatih riječi i izraza. Pokušajte im objasniti značenje riječi pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da zatražite od učenika da, u cilju provjere razumijevanja i pripreme za usmeno izražavanje, parafraziraju sljedeće izraze: *zapostaviti učenje, kreativne ideje, dobili smo odobrenje*. Ukoliko neki od njih razumiju riječ koja je većini nepoznata, prevode je na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Priručniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Učbenika: 1. Rečenicu iz teksta saopšti i napiši u sve tri varijante upravnoga govora. 2. Rečenicu iz teksta prevedi na jezike koje učiš u školi.

Na osnovu prvoga naloga, primjenom induktivnoga pristupa, učenici samostalno uočavaju jezičku pravilnost koja je zastupljena u tekstualnome predlošku. Poslije samostalne izrade naložene aktivnosti, nekoliko njih čita svoje rečenice, čiju ispravnost komentarišu ostali.

Drugi nalog učenici realizuju samostalno ili u parovima, dok se poslije čitanja rečenica mogu ustanoviti i prokomentarisati strukturne sličnosti ili razlike među jezicima.

Zadatak

Nalozi iz Učebnika: 1. U *Pravopisu crnogorskoga jezika* nađi primjere riječi koje se pišu kao riječ ritmičko-muzička. 2. Postoje li u albanskome jeziku riječi koje se pišu sa ceticom?

Prvi nalog obavlja se uz korišćenje Pravopisa, čitanjem pronađenih riječi; drugi nalog učenici mogu obaviti tako što nekoliko odgovarajućih riječi iz albanskoga jezika pišu na tabli.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Pročitaj tekstove i uradi zadatak.

Pošto svi učenici pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, nekoliko njih čita po jednu riječ, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i, eventualno, daju dodatne primjere.

Rješenje:

Prepiši skraćenice iz teksta: SMS i P.S.

Prepiši polusloženicu iz teksta: ritmičko-muzičku

Napiši još pet polusloženica po svome izboru: meč-lopta, četen-alva, sport-klub, set-lopta, meč-lopta, foto-laboratorijski, eko-festival, zoo-vrt, crveno-bijeli, crnogorsko-albanski, dva-tri

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Napiši oblik infinitiva glagola koji su dati u prošlome vremenu.

Pošto svi pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, nekoliko učenika čita po jednu riječ, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i daju dodatne komentare.

Rješenje:

Prešao je – preći; prepisao sam – prepisati; stigli su – stići; našli smo – naći; kupovali ste – kupovati.

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Tekst dopuni oblicima genitiva.

Pošto svi učenici pojedinačno popune tekst odgovarajućim riječima, po potrebi se koristeći tekstrom iz Učebnika, dijalog se može pročitati naglas po ulogama.

Rješenje:

NIKOLA: Došli smo da s vama razgovaramo o osnivanju školskoga benda.

UPRAVA: Šta vas zanima?

NIKOLA: Pa, zanima nas da li ćete nas podržati u tome i odobriti nam osnivanje benda.

UPRAVA: Imate li dovoljno vremena za to?

DENIS: Naravno. Vježbaćemo poslije časova.

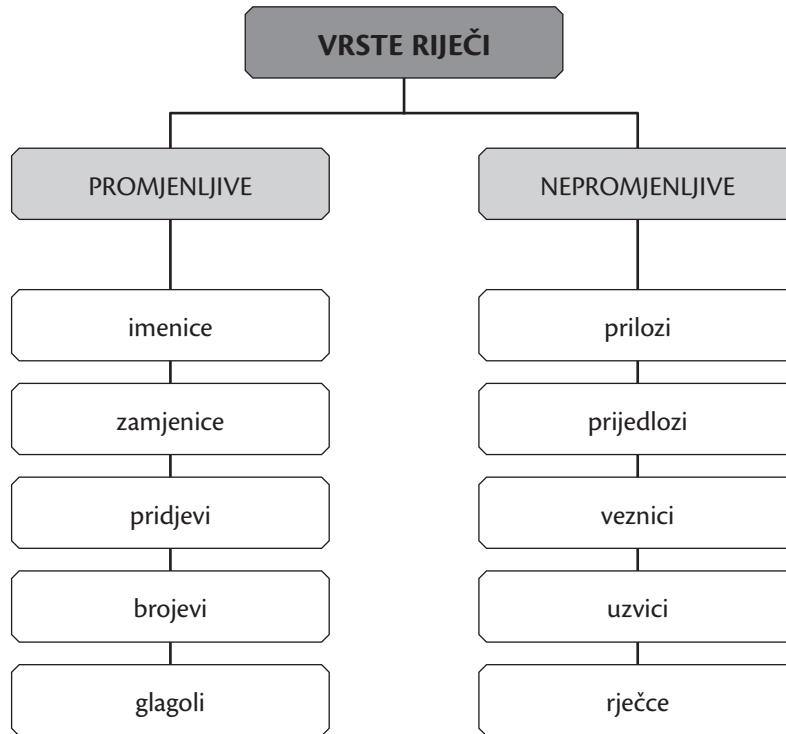
NIKOLA: Nećemo zapostaviti svoje obaveze.

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Razvrstaj date riječi: imenice, zamjenice, prilozi, veznici, glagoli, prijedlozi, pridjevi, uzvici, brojevi, rječce.

Svi učenici pojedinačno izrađuju vježbu u Radnoj svesci, zatim nekoliko njih čita po jednu riječ i govori u koju kolonu ju je uvrstio, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i eventualno daju obrazloženje.

Rješenje:

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Pisano izražavanje

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Napiši tekst kojim obavještavaš svoje drugove i drugarice o mjestu održavanja ekološke sekcije.

Prije početka izrade pisane sastava, učenici se upoznaju s kriterijumima za procjenjivanje: dužina, povezanost djelova teksta, raznovrsnost leksike, gramatička i pravopisna ispravnost. Učenici najprije bilježe osnovne ideje i prave plan teksta, a pri razradi sastava pišu sažete i smislene rečenice. Pošto napišu cijeli tekst, provjere i isprave eventualne greške ili propuste. Uputno je da u ovoj fazi rada koriste rječnike, gramatičke ili pravopisne priručnike koji se za tu priliku mogu pozajmiti iz školske biblioteke. Tokom svih faza rada (priprema, razrada, provjera), preporučujemo vam da obilazite učenike da biste provjeravili kako se odvija aktivnost i da biste im eventualno pružili dodatnu pomoć. Prvi vid evaluacije mogao bi se obaviti tako što učenici razmjenjuju svoje tekstove i daju jedan drugome usmena ili pisana zapažanja. Potom sami pregledajte, procijenite i, eventualno, ocijenite sastave prema najavljenim kriterijumima. Nekoliko njih može da pročita svoj sastav pred odjeljenjem.

Nastavna cjelina 5: DANAS SAM LJUT JA, ŠUTRA ĆEŠ TI

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Rad na novoj nastavnoj cjelini započinje odgovaranjem na uvodna pitanja iz Udžbenika, to jest iznošenjem ličnoga iskustva i stavova u vezi s takmičenjem i igrama: *Kako reaguješ kada gubiš? Važi li za tebe pravilo igre Čovječe, ne ljuti se?* Pošto se svi učenici pojedinačno pripreme, nekoliko njih daje odgovore, a ostali trebaju da prokomentarišu odgovore i da obrazlože svoj stav o drugu/drugarici.

2. Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Učenici prepoznaju: a) da li u razgovoru učestvuju samo učenici (*da*) i b) s kojim ciljem treći učenik izgovara posljednju repliku u razgovoru (*prekinuti svađu*).

Drugo slušanje (bez čitanja). Učenici prepoznaju u dijalogu sve oblike imperativa u potvrđnome obliku (*pomjeri se, gledaj, prekinite*) i u odričnomo obliku (*ne provociraj, ne nerviraj se*). Poslije slušanja mogu, u vidu dodatne aktivnosti, u svesci ili na tabli bilježiti infinitive svih pomenutih glagola i izdvajati povratne glagole. Navode nepoznate riječi ukoliko ih ima. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da posebnu pažnju obratite na razumijevanje figurativnih izraza: *viđeti poraz i ti si prvi počeo*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik. Na kraju tumače: naslov ove nastavne cjeline i kakva veza postoji između naslova i događaja predstavljenoga na snimku koji su saslušali.

3. Aktivnosti poslije slušanja i čitanja. Recite učenicima da najprije pročitaju pitanja iz rubrike *Razgovor o tekstu* i dajte objašnjenja ukoliko postoje riječi koje pojedini ne razumiju. Učenici zatim trebaju istovremeno da saslušaju i pročitaju tekst. Čitajući još jednom tekst, pripremaju odgovore na postavljena pitanja, pri čemu im možete dozvoliti da zaokružuju odgovarajuće stavke u upitniku. Takođe, treba im dozvoliti da u tekstu podvlače rečenice ili djelove rečenica kojima se može obrazložiti izabrani odgovor. Pri provjeri razumijevanja teksta, možete odrediti po jednoga učenika koji će čitati pitanje i davati odgovor. Prije nego što kažete da li je neki odgovor tačan ili ne, pitajte ostale da li su saglasni s odgovorom. Poslije provjere razumijevanja, pustite snimak teksta, nakon čega nekoliko njih može da pročita tekst po ulogama.

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalog iz Udžbenika: *Navedi po jednu izjavnu, upitnu i uzvičnu rečenicu iz teksta.*

Na osnovu ove aktivnosti, primjenom induktivnoga pristupa, učenici samostalno uočavaju jezičku pravilnost koja je zastupljena u tekstualnome predlošku. Pošto samostalno pronađu primjere u tekstu, nekoliko njih može da pročita po jednu rečenicu; pri tome ostali učenici navode da li su pronašli isti ili drugačiji primjer i komentarišu pravilnu intonaciju pročitanih rečenica.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Datim pridjevima napiši pridjeve suprotnoga značenja.

Poslije pojedinačnoga upisivanja pridjeva, provjera rezultata se može obaviti na neki od sljedećih načina: a) učenici redom čitaju po jedan od datih pridjeva i pridjev suprotnoga značenja; b) učenici, ne prateći redoslijed, čitaju po jedan dati oblik i određuju koji će od njih reći pridjev suprotnoga značenja; c) učenici, ne prateći redoslijed, čitaju pridjev suprotnoga značenja i određuju koji će učenik pročitati odgovarajući odštampani pridjev. Ukoliko prethodno nijeste dali drugačiju smjernicu, tokom provjere rezultata trebalo bi priхватiti različite oblike za pojedine pridjeve (npr. pravilan – nepravilan, pogrešan).

Rješenje:

prirodan – vještački; lijep – ružan; zabavan – dosadan; poznat – nepoznat, anoniman; rijedak – čest; spreman – nespreman; tužan – radostan; pravilan – nepravilan; uspješan – neuspješan.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Riječi koje se nalaze u zagradi napiši u odgovarajućemu obliku.

Pošto pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, učenici naglas čitaju dopunjene rečenice, komentarišu eventualne greške.

Rješenje:

Na utakmici je bilo mnogo gledalaca.

Sve je objašnjeno u pet tačaka.

Nijesam uradio mnogo *zadataka*.

Pažljivo sam slušao pitanje jednoga *gledaoca*.

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

U prazna polja upiši riječi sličnoga značenja.

Prema ustaljenome postupku, učenici pojedinačno izrađuju vježbu; prije nego što nekoliko njih glasno pročita svoje riječi, učenici iz iste klupe mogu međusobno da pregledaju rješenja i da daju eventualne komentare.

Primjeri rješenja:

zgodan, divan, krasan, prekrasan, fin

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Dopuni tekst odgovarajućim pridjevima.

Pošto svi učenici pojedinačno popune tekst, koristeći se eventualno odgovarajućim dijalogom iz Učebnika, nekoliko učenika može pročitati dopunjeni tekst po ulogama.

Rješenje:

NOVINAR: Režirati za mlade nije lak posao. Što su bili glavni izazovi prilikom rada na predstavi „Kinez“?

ANJA SUŠA: To nije bio lak posao, ali je zato bio veoma lijep posao. Moj osnovni izazov je bio da pronađem dobar i razumljiv jezik za publiku kojoj je ova predstava namijenjena, a to su *mlađi adolescenti*.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Gовор

Nalozi iz Učebnika: *Na osnovu izraza lica igrača, opiši različite reakcije na ishod utakmice. Koji igrači se, po tvome mišljenju, „sportski“ ponašaju? Prokomentariši ponašanje igrača s brojevima šest i sedam. Da si u ekipi koja je pobijedila, reagovao/reagovala bi kao igrač s brojem...? Prokomentariši svoj izbor.*

U realizaciji ove aktivnosti možete se opredijeliti za jednu od mogućnosti ponuđenih u nastavku ili pak za obje verzije usmenoga izražavanja. *Monološko izražavanje*. Svaki učenik priprema tri vezane rečenice u kojima treba da upotrijebi izraze: *smatram da, po mom mišljenju, čini mi se da, na osnovu ... zaključujem da*. Dodatno usmjerenje može biti da se po jedna polovina odjeljenja usredsredi na reakcije jedne ekipe. *Dijaloško izražavanje*. Učenici u parovima pripremaju replike koje razmjenjuju dva igrača za koje se sami opredijele (npr. po jedan igrač iz svake ekipe). Pošto svaki par izvede dijalog pred odjeljenjem, ostali učenici mogu pokušati da zaključe o kojim je igračima riječ (npr. koji broj nose na dresu).

Pisano izražavanje

Vježba br. 6 u Radnoj svesci. Napiši esej na temu: *Pozitivne i negativne strane takmičarskoga duha.*

Prije nego što učenici otpučnu izradu aktivnosti, upoznaju se s kriterijumima za procjenjivanje pisanih sastava: dužina, povezanost djelova teksta, postojanje odgovarajućih argumenata, raznovrsnost leksičke, gramatičke i pravopisna ispravnost. Prvo bilježe osnovne ideje i prave plan teksta. Pri razradi sastava pišu sažete i smislene rečenice. Pošto napišu cijeli tekst, provjeravaju i ispravljaju eventualne greške ili propuste. Uputno je da u ovoj fazi rada učenici koriste rječnike, gramatičke ili pravopisne priručnike, koji se za tu priliku mogu pozajmiti iz školske biblioteke. Pisanje sastava može se obaviti i kod kuće kao domaći zadatak; ipak, preporučujemo vam da tokom svih faza rada koje se obavljaju u odjeljenju obilazite učenike da biste provjeravili kako se odvija aktivnost i da biste im eventualno pružili dodatnu pomoć. Prvi vid evaluacije mogao bi se obaviti tako što učenici razmijene svoje tekstove i daju jedan drugome usmena ili pisana zapažanja. Potom sami pregledajte, procijenite i, eventualno, ocijenite sastave prema najavljenim kriterijumima. Nekoliko njih može da pročita svoj sastav pred odjeljenjem.

Nastavna cjelina 6 : STVARAJTE ZA NAS

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Učenici najprije obavljaju uvodnu aktivnost iz Udžbenika i tako iznose dosadašnja iskustva u vezi s pozorišnim predstavama: *Ako si nekad bio/bila u pozorištu, opiši svoje utiske o tome.* Dodatno usmjerenje može se dati potpitanjima: Kada? S kim? Koja predstava? Koje pozorište? Zbog čega ti se predstava dopala/nije dopala? Pošto nekoliko njih iznese vlastito iskustvo, zajednički se mogu prokomentarisati sličnosti i razlike u odgovorima. Učenici koji, eventualno, nijesu bili u pozorištu mogu reći da li bi to željeli i koju bi predstavu rado pogledali.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Tokom prvoga slušanja učenici uočavaju: a) koliko se puta u tekstu ponavlja riječ *pozorište* (4 puta) i b) koji je sinonim upotrijebljen za tu imenicu (*teatar*). Nakon slušanja provjerite da li su svi došli do istih odgovora.

Druge slušanje (sa čitanjem). Ovoga puta učenici uočavaju: a) koliko se puta u tekstu ponavlja riječ *predstava* u bilo kojemu padežu (5 puta) i b) koje se dvije glagolske imenice pominju ispred riječi *predstava* (*izvođenje, stvaranje*). Pošto provjerite da li su svi došli do istoga odgovora, možete im naložiti da dvije glagolske imenice pretvore u infinitiv (*izvoditi, stvarati*). Učenici zatim navode nepoznate riječi ukoliko ih ima. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Ukoliko neki od njih razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik. Kako bi se dodatno uvježbavalo razumijevanje i obavila priprema za usmeno izražavanje, možete im takođe naložiti da drugim riječima iskažu sljedeće izraze: *predrasude, najpodsticajnija publika, izazovi, duh vremena.*

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve cjeline u Priručniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. *Kojoj formi izražavanja pripada dati tekst?* 2. *Osmisli pitanje koje bi postavio/postavila rediteljki Suši.* 3. *Kako glase osnovni oblici istaknutoga pridjeva u tekstu?* 4. *Objasni sljedeće pojmove: portal, predrasuda, tinejdžer, adolescent, integrasi.* 5. *Pronađi u tekstu dvije riječi istoga značenja.*

Sva pitanja, osim trećega, namijenjena su samostalnome uočavanju ili pronalaženju primjera jezičkih pravilnosti, te bi navođenje pojedinačnih odgovora moglo biti praćeno zajedničkim komentarima i razmjenom mišljenja. U vezi s trećim nalogom, bilo bi uputno priхватiti različita personalizovana pitanja, pri čemu se može utvrditi koja se pitanja najčešće ponavljaju ili na koje bi teme učenici najradije razgovarali s rediteljkom.

Zadatak

Nalozi iz Udžbenika:

1. *U kojim su padežima istaknute riječi?* 2. *Objasni značenja pojmove: reditelj, sufler, glumac, kostimograf, scenograf, dramaturg.*

Oba naloga mogu se realizovati tako što nekoliko učenika daje odgovor, a ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i daju dodatne komentare.

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Napiši pravilno negaciju uz a) glagol i b) imenicu.

Poslije pojedinačne izrade i zajedničke provjere rezultata, učenici usmeno formulisu pravilo pomenuto u nalogu vježbanja.

Rješenje:

- a) ne pamtim, ne spremam, nijesam, ne radim, nemam, neću
- b) neradnik, neznanje, nepoštovanje, nerazumijevanje.

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Zaokruži slovo ispred pravilno napisane riječi.

Pošto pojedinačne izrade i zajedničke provjere rezultata, učenici čitaju rješenja i usmeno formulisu pravilo o pisanju polusloženica i složenica pomenuto u nalogu vježbanja.

Rješenje:

autoportret, auto-put.

Vježba br. 13 u Radnoj svesci.

Napiši što više riječi sličnoga značenja kao što je započeto.

Pošto svi pojedinačno izrade vježbu u Radnoj svesci, nekoliko učenika može pročitati riječi sličnoga značenja za po jednu od ponuđenih riječi; provjera rezultata može se obaviti i tako što se za svaku dopisanu i pročitanu riječ pita da li ju je još neko napisao.

Primjeri rješenja:

nesrećan – tužan, žalostan, jadan, neveseo

ljut – bijesan, prgav, ljutit, nabusit, osoran, razdražljiv

uspjeh – postignuće, ishod, dostignuće, učinak

neuspjeh – poraz, promašaj

Vježba br. 14 u Radnoj svesci.

Na osnovu obaveštenja o koncertu, upiši podatke koji se odnose na održavanje koncerta.

Izrada i provjera rezultata obavljaju se na ustaljen način: pojedinačnom izradom i čitanjem rješenja.

Rješenje:

- a) 7. oktobar 2014.
- b) 20:30 časova
- c) plato ispred Sabornoga hrama Hristovoga Vaskrsenja u Podgorici
- d) Sergej Ćetković

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalog iz Udžbenika:

Sastavi rečenice tako što ćeš u njima upotrijebiti sljedeće oblike. Pošto pročitaju tekstualni predložak, učenici izgovaraju pripremljene rečenice i daju usmene odgovore na postavljena pitanja.

Rad u grupi

Nalog iz udžbenika:

Anketa na temu: Koliko idemo u pozorište. Osmislite pitanja za anketu. Anketirajte svoje vršnjake i vršnjakinje, nastavnike i nastavnice, zapošljene u školi. Rezultate ankete možete prezentovati na sajtu škole.

Prije početka realizacije, učeni sami formiraju grupe prema afinitetima ili vi sami, ukoliko je neophodno, sugerisite sastave grupe. Svaka grupa može anketirati različite ispitanike: učenike iz istoga odjeljenja, učenike iz drugih odeljenja, nastavnike koji im predaju, učitelje, pomoćno osoblje. U okviru svake grupe, učenici trebaju da postignu dogovor o pojedinačnim zaduženjima, kao što su razrada upitnika, uobičavanje pitanja primjerenouzrastu i statusu ispitanika, kontakti s ispitanicima, analiza i sredivanje rezultata, konačno uobičavanje

rezultata, predstavljanje rezultata. Dogovor o svim navedenim aspektima utoliko je važniji što se zadaci obavljaju uglavnom samostalno, bez vaše neposredne pomoći; ipak, dozvolite im da se obrate za savjet, ili svaku vrstu pomoći, bilo vama bilo nastavnicima drugih predmeta (npr. matematike, maternjega jezika, informatike). Priprema za predstavljanje rezultata trebalo bi da se obavi na redovnome času, kako biste učenicima pomogli u uobličavanju izvještaja i u pripremi usmenoga izlaganja. Pošto sve grupe predstave rezultate koji su dobijeni anketiranjem različitih grupa, rezultati se mogu uporediti kako bi se utvrdile eventualne sličnosti i razlike u dobijenim odgovorima u zavisnosti od uzrasta i profesije ispitanika.

Vježba br. 15 u Radnoj svesci.

Osmisli ulaznicu za koncert svoga omiljenoga pjevača/svoje omiljene pjevačice ili grupe.

Mada rezultat ove aktivnosti treba da bude pojedinačno izrađena ulaznica, tokom pripreme učenici mogu raditi u parovima ili grupama (tim prije što će se vjerovatno po nekoliko učenika opredeljivati za istoga pjevača, pjevačicu ili grupu). U osmišljavanju ulaznice, učenici mogu da se pozovu na lično iskustvo (na prethodnome času eventualno im možete reći da donesu ulaznice s koncerata na kojima su bili), ali mogu da iskoriste i podatke iz jedne od prethodnih vježbi, u okviru koje je prikazano obavlještenje o koncertu. Izrada ulaznice za koncert podrazumijeva pisanje verbalnih saopštenja, kao i likovno i grafičko uređivanje. Provjera rezultata ove aktivnosti može se obaviti tako što najprije učenici razmijene Radne sveske i daju jedni drugima svoje komentare, a može se i glasati za najoriginalniju, najljepšu, najinformativniju ulaznicu. Ukoliko su učenici zainteresovani, svoje ulaznice mogli bi izraditi i na posebnim papirima, tako da se sve ulaznice sakupe na jednome mjestu i izlože u učionici ili hodniku.

Moguće rješenje:

KONCERT grupe P E R P E R

Sportska dvorana u Kolašinu

- 12. a) 7. oktobar 2014.
- b) 20:30 časova
- c) plato ispred Sabornoga hrama Hristovoga Vaskrsenja u Podgorici
- d) Sergej Ćetković
- avgust 2015. u 20:00 časova

Ulaz: 3 eura

Dođite da zajedno učestvujemo u humanitarnoj akciji!

UVODNA STRANA

Nalog 1: Napišite naziv školskoga predmeta s kojim je povezan naslov ovoga poglavlja. Razmijenite svesku s drugom ili drugaricom iz klupe i, ukoliko se razlikuje, dopište svoj predmet. Reci što si napisao/napisala ti, a što tvoj drug ili drugarica. Nekoliko učenika odgovara naizmjениčno, a zatim se zajednički utvrđuje koji se predmeti najčešće ponavljaju i daju se obrazloženja za pomenute predmete.

Nalog 2: Pregledajte sve nastavne cjeline u ovome poglavlju. Nakon pauze od dvadesetak sekundi, slijedi nastavak naloga: U naslovu jedne cjeline se javlja glagol u obliku imperativa. Koji je to glagol? Jedan učenik piše na tabli glagol *surfuj*, a zatim piše njegov oblik u infinitivu (*surfovati*).

Nalog 3: Zapišite u svesci još četiri radnje koje se mogu obavljati na kompjuteru. Jedna polovina učenika treba da napiše glagole u infinitivu, a druga polovina u 2. licu jednine imperativa (npr. *surfovati – surfuj, lajkovati – lajkuj; tvitovati, guglovati*).

Nastavna cjelina 7: MLADI I INTERNET

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Da bi iznijeli sopstveno iskustvo i stavove o temi nove nastavne cjeline, učenici realizuju uvodne naloge iz udžbenika: *Koliko vremena u toku dana provedeš pretražujući sadržaje na internetu: a) manje od dva sata, b) više od dva sata, c) svaki slobodan trenutak?* Navedi tri prednosti i tri nedostatka korišćenja interneta. Dodatna smjernica za ovu aktivnost može biti da učenici svoje odgovore bilježe u svesci, poslije čega bi se utvrdilo koji su odgovori dati najčešće i/ili najrjeđe.

2. Aktivnosti za vrijeme slušanja/čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Na osnovu slušanja učenici pokušavaju da prepoznaju: a) koliko osoba učestvuje u razgovoru (3 osobe), b) где se odigrava razgovor (*u Aurorinoj sobi*) i c) koja osoba je pomenuta u razgovoru (*Nikola*). Poslije slušanja nekoliko učenika daje odgovore koje mogu bilježiti na tabli.

Druge slušanje (bez čitanja). Učenici su tokom prvoga slušanja najvjerovatnije primijetili da se snimak sastoji iz dva dijela, i to zbog broja sagovornika (2 sagovornika u prвome dijelu i 3 u drugome). Uočavaju i pamte prvu rečenicu koju jedan od sagovornika izgovara u prвome dijelu (*Vidi, Nikola mi lajkovaо onu sliku iz škole.*) i u drugome dijelu (*Zašto ne izadete malо na vazduh da prošetate i pričate, što ste se tu zatvorile?*). Ukoliko učenici nijesu u stanju da reprodukuju cijele rečenice, zadatak možete pojednostaviti i upitati ih ko izgovara prvu rečenicu u prвome, a ko u drugome dijelu. Nakon toga navode nepoznate riječi ukoliko ih ima. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da provjerite kako učenici shvataju značenje sljedećih izraza: *E, deco, deco; podržavati neku ideju; pratiti dešavanja.* Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

3. Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalog iz udžbenika: Pronađi u tekstu rečenice u kojima su lične zamenice **ja** i **mi** navedene u dativu. U pronađenim rečenicama upotrijebi naglašene oblike ličnih zamjenica **ja** i **mi** u dativu.

Pošto se učenici pojedinačno pripreme za realizovanje naloga, provjera odgovora može se obaviti tako što nekoliko njih čita svoje odgovore, dok ostali komentarišu valjanost primjera, tj. da li primjeri u potpunosti odgovaraju nalogu.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Dobre primjere upotrebe interneta obilježi znakom ✓, loše primjere upotrebe interneta obilježi znakom X.

Poslije pojedinačne izrade vježbe u Radnoj svesci, provjera rezultata može se obaviti na dva načina: a) po jedan učenik čita svaku stavku, a ostali govore kojim su je znakom obilježili; b) jedan učenik čita sve pozitivne, a drugi sve negativne primjere. U slučaju da svi nijesu saglasni s nekim odgovorom, potrebno je dati obrazloženje. Kao nastavak ove aktivnosti, učenici mogu komentarisati u koje svrhe oni najčešće koriste internet.

Rješenje:

- Oglasni za posao.
- Poziv na humanitarnu akciju.
- Razne vrste prevara.
- Učenje stranih jezika.
- Prijeteće poruke.
- Obavljanje o društvenim dešavanjima.
- Školovanje kod kuće.
- Neprimjereni sadržaji.
- Prijava za stipendiju.
- Prepričani sadržaji domaće lektire. (Ostavite mogućnost da ovu stavku učenici protumače i pozitivno i negativno, s tim što bi svoje opredjeljenje trebali naknadno da obrazlože.)
- Ugrožavanje bezbjednosti.
- Komunikacija s bliskim osobama na daljinu.

b) Istaknute riječi poveži s odgovarajućim padežom.

Drugi dio ove vježbe realizuje se po ustaljenome postupku, pojedinačnom izradom u Radnoj svesci i čitanjem pojedinačnih rješenja.

Rješenje:

nominativ: **oglasni** za posao, **prijava** za stipendiju

genitiv: školovanje kod **kuće**, učenje **stranih jezika**, prepričani sadržaji **domaće lektire**

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Riječi koje se nalaze u zagradi napiši u odgovarajućemu obliku.

Poslije pojedinačnoga popunjavanja rečenica u Radnoj svesci, nekoliko učenika može pročitati po jednu rečenicu, dok ostali komentarišu ispravnost rješenja.

Rješenje:

Nikola je krenuo **kući**. Kod kuće ga čekaju roditelji. Reći će **im** da je dobio pohvalu u školi. Kao i uvijek, prvo će se pohvaliti **majci**. A onda će reći i **ocu**. Navikao je na to da **roditeljima** može da kaže sve što **mu** se dešava.

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Popuni prijavu za stipendiju. Upiši potrebne podatke.

Prije početka pisanja, učenici u sebi čitaju formular. Provjerite da li razumiju svaku pojedinačnu stavku. Svaki učenik popunjava formular ličnim podacima, pri čemu treba da vodi računa o poštovanju pravopisnih normi (veliko slovo, sastavljeni i rastavljeni pisanje riječi, štampana ili pisana slova, pisanje brojeva). Provjera rezultata može se obaviti tako što se na tabli ispisuju primjeri za sve stavke iz formulara, uz komentarisanje pravila i potencijalnih grešaka.

Primjer rješenja:

PREZIME, OČEVO IME I IME: Marković Nikola Ana

DATUM I MJESTO ROĐENJA: 2. 8. 2000. Bijelo Polje

JEDINSTVENI MATIČNI BROJ GRAĐANA: 00000000000000

STATUS UČENIKA:

- učenik osnovne škole
- učenik srednje škole
- STARI KORISNIK STIPENDIJE _____ (koje školske godine?)
- NOVI KORISNIK STIPENDIJE

NAZIV I ŠEDIŠTE ŠKOLE KOJU UČENIK/UČENICA POHAĐA:

Osnovna škola „Meksiko”, Bar

RAZRED KOJI UČENIK/UČENICA POHAĐA: deveti

POSTIGNUT OPŠTI USPJEH U TOKU ŠKOLOVANJA (za nove korisnike):

(U zavisnosti od konkretne situacije pojedinačnoga učenika.)

OSVOJENE NAGRADE NA DRŽAVNOME I MEĐUNARODNOME TAKMIČENJU (za učenike osnovne škole nagrade stečene u toku osnovnoga obrazovanja, a za učenike/učenice srednje škole nagrade stečene u toku srednješkolskoga obrazovanja):

(U zavisnosti od konkretne situacije pojedinačnoga učenika.)

PODGORICA, 13. 5. 2015. god.

U Č E N I K / U Č E N I C A:

Ana Marković

Potpis učenika

Ulica Avda Međedovića, 17, Bijelo Polje

Adresa stanovanja

069000000

Telefon

E-mail: ana.markovic@gmail.com

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalog iz udžbenika: *Odaberij jedan od slogana i prokomentariši ga.*

Nekoliko učenika čita i komentariše odabrani slogan.

Zadatak

Nalog iz udžbenika: *Podijelite se u grupe. Svaka grupa osmišljava i zapisuje po tri savjeta svojim vršnjacima/vršnjakinjama. Savjeti se odnose na pametno korišćenje interneta. Ostali učenici izdvajaju najbolji savjet svake grupe i ističu ih na sajtu škole.*

Kao uvod u pisanje vlastitih savjeta, učenici mogu da pročitaju i prokomentarišu date slogane (*Mnogo je lje-pše kad ti neko pride, zagri te, kaže bravo, nego kad ti samo lajkuje; Volimo internet i volimo da znamo; Što više informacija na FB ostavljam, više briga za mene*). U istu svrhu učenici mogu da: svaki slogan pročitaju naglas i izražajno; prepoznaju glagolski oblik upotrijebljen u svakoj poruci; uoče riječi koje se ponavljaju u svakome sloganu; kažu ko izgovara poruku i kome se obraća; kažu šta je prikazano na pratećoj ilustraciji; parafrasiraju poruku (da je izraze drugim riječima).

Učenici potom trebaju da pročitaju osnovni nalog iz udžbenika (osmišljavanje slogana ili poruke). Kao dodatno objašnjenje, recite da će sami birati najbolji savjet ili poruku, i to na osnovu sljedećih kriterijuma: da li je savjet ili poruka ubjedljiva; da li je primjerena publici kojoj se obraća; da li je poruka napisana gramatički i ortografski ispravno; da li eventualna ilustracija doprinosi razumijevanju poruke. U dogovoru s učenicima formirajte grupe od po 4-5 članova. U okviru svake grupe učenici trebaju da postignu dogovor o sljedećim aspektima zadatka: koja će biti forma poruke (slogan, savjet, strip, plakat, stih); koji će glagolski oblik koristiti u pojedinačnim porukama (imperativ, prezent, futur); koja će biti zaduženja pojedinačnih učenika (svako piše po jednu poruku ili svi pišu zajedno, jedan od njih priprema ilustracije, drugi ukrašava poruku); kome je tačno namijenjena poruka (đeci predškolskoga uzrasta, učenicima nižih razreda osnovne škole, vršnjacima iz 9. razreda). Bilo bi dobro da već na prethodnome času naložite učenicima da ponesu potrebnii materijal (papire, kartone, flomastere, olovke, lenjire, makaze).

Pošto odredite rok za izradu zadatka (npr. 20 minuta), učenici primjenjuju sljedeći postupak: bilježe ideje, izrađuju nacrt, pišu poruke običnom olovkom, podebljavaju i ukrašavaju slova, ilustruju poruke. Tokom izrade slogana, obilazite sve grupe da biste pratili tok rada i davali dodatna uputstva.

Na kraju istoga časa ili na početku narednoga, sve grupe trebaju pred odjeljenjem da predstave svoje poruke, tj. da: prikažu i da pročitaju šta su napisali; kažu šta su i zašto prikazali na ilustraciji; istaknu kome se tačno obraćaju; objasne šta su željeli da postignu svojim porukama. Poslije predstavljanja svake grupe, ostali učenici glasaju za najbolju poruku, pri čemu treba da ih podsetite na prethodno najavljene kriterijume. Objavljinje odabranih slogana treba obaviti u saradnji s osobom koja je zadužena za održavanje sajta Škole.

Nastavna cjelina 8: JEZIK I INTERNET

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na osnovu pratećega SMS-a u Udžbeniku, učenici odgovaraju na personalizovano pitanje iz uvodne aktivnosti: *Koristiš li ove i slične skraćenice i emotikone u komunikaciji? Objasni.* Učenici mogu u svesci i/ili na tabli da napišu skraćenice i da nacrtaju emotikone koje često koriste, zatim da objasne njihovo značenje, i najzad da navedu kada i zbog čega ih koriste. Kada protumače značenje skraćenica i emotikona, nekoliko njih može u paru da pročita poruke koje su razmijenili Ana i Denis.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Tokom prvoga slušanja učenici mogu da prepoznaju na kojemu se času odvija snimljeni razgovor i koja je osnovna tema razgovora. Pošto daju tačne odgovore (*čas maternjega/crnogorskoga jezika i pismeni zadatak*), učenici mogu navesti i obrazloženja (npr. pismeni zadatak se pominje nekoliko puta u tekstu, komentarišu se izrazi, pominju se riječi maternjega jezika i sl.).

Druge slušanje (bez čitanja). Prije ovoga slušanja učenicima naložiti da uoče dvije stvari koje, prilikom obraćanja nastavniku u pismenom zadatku, treba da izbjegavaju. Nakon što učenici daju odgovore (*emotikone i strane reči*), mogu se prišetiti kome je nastavnik uputio zamjerke i šta su učenici na njih odgovorili. Pitajte ih da li u tekstu

ima nepoznatih riječi i objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Skraćenice iz uvodne SMS prepiske prevedi na crnogorski jezik.

2. Što znači riječ anglicizam?

Prvi nalog učenici obavljaju samostalno u pisanome obliku, dok na pitanje iz drugoga naloga mogu da daju usmene odgovore.

Zadatak

Nalog iz Udžbenika: Riječi stranoga porijekla zamijeni riječima crnogorskoga jezika.

Poslije pojedinačne pripreme, nekoliko učenika čita po jednu rečenicu u kojoj su označene riječi zamijenjene novim.

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Ovu kratku tekstualnu poruku (sms) napiši kao formalno pismo.

Pripremajući se za pisanje, učenici u usmenome obliku navode djelove zvaničnoga pisma i formule učtivosti. Poslije pojedinačne izrade vježbanja u Radnoj svesci, nekoliko njih može naizmjenično da napiše djelove pisma na tabli; ostali bi trebali da kažu da li je svaki dio ispravno napisan i da navedu svoje primjere, ukoliko se oni razlikuju od formulacija na tabli.

Moguće rješenje:

Poštovana Ana,

Objavljeni su rezultati školskoga takmičenja iz matematike.

Osvojili ste treće mjesto.

Srdačan pozdrav,

Laura Đonović

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Na osnovu slušanja, upiši riječi koje nedostaju.

Pošto učenici pojedinačno dopune tekst, koristeći se eventualno udžbeničkim predloškom, nekoliko učenika čita dijalog po ulogama.

Rješenje:

MAJKA: Zašto ne izađete malo na vazduh da prošetate i pričate, što ste se tu zatvorile?

AURORA: Ovako lakše pratimo dešavanja na društvenim mrežama. Ne ide nam se napolje.

ANA: I ovako nam je lijepo.

MAJKA: Sve vrijeme čete biti na Fejsbuku? E, đeco, đeco...

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Riješi ukrštenicu.

Učenici popunjavaju ukrštenicu samostalno ili u paru. Provjera rezultata može se obaviti tako što po jedan učenik pita ostale drugove koji odgovor su upisali za odgovarajuću definiciju.

Rješenje:

1.	M	i	L	i	č	i	n	
2.	D	a	T	i	v			
3.	I	n	F	i	n	i	t	i
4.	S	k	r	a	ć	e	n	i
5.	D	e	k	l	i	n	a	c
6.	G	l	e	d	a	o	c	a
7.	S	l	o	ž	e	n	a	
8.	D	v	a					
9.	Z	a	m	j	e	n	i	c
10.	N	a	v	o	d	n	i	c
11.	Č	e	t	v	r	t	i	
12.	S	o	lj	u				
13.	R	a	d	o	s	n	a	

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalog iz Učbenika: Šta mora da sadrži formalno pismo?

Učenici daju odgovor na osnovu prethodnoga primjera prikazanoga u Učbeniku.

Pisano izražavanje

Nalog iz Učbenika: Na osnovu datoga modela za formalno pismo, napiši zvaničnu prijavu za neki nagradni konkurs (likovni, literarni, konkurs za najbolju fotografiju i slično).

Pripremajući se za pisanje, učenici komentarišu formalno pismo dato u Učbeniku: uočavaju i navode koji su obavezni djelovi pisma i koji je njihov redoslijed; saopštavaju koji se djelovi eventualno mogu izostaviti (npr. imejl adresa); navode još neki izraz za učtivo obraćanje i pozdravljanje. Učenici pišu pismo u svesci, pri čemu moraju da vode računa o svim pomenutim aspektima. Poslije pisanja trebalo bi da pročitaju ono što je napisano i da isprave moguće greške ili propuste. Provjera rezultata može se najprije obaviti tako što razmjenjuju sveske i bilježe komentare u vezi s pismom svoga druga ili drugarice. Naposljetku, možete da sakupite sveske svih učenika i da poslije časa pregledate i ocijenite sastave. Na narednome času nekoliko njih može da pročita svoje pismo u odjeljenju.

Nastavna cjelina 9: LOŠE STRANE INTERNETA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Početna aktivnost u ovoj nastavnoj cjelini mogla bi se sastojati u tome da učenici pojedinačno i u sebi pročitaju uvodni dijalog između dječaka i đevojčice, a da zatim kažu da li se slažu s posljednjom konstatacijom dječaka i da, eventualno, iznesu sopstveno iskustvo i mišljenje o zloupotrebama tokom komunikacije na internetu.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Tokom prvoga čitanja učenici izdvojaju (i eventualno zabilježe u svesci) po dva primjera vršnjačkoga nasilja: a) tokom komunikacije na internetu i b) u neposrednome fizičkome kontaktu. Poslije svakoga primjera koji navede neki učenik, pitajte ostale kako bi se takav vid nasilnoga ponašanja mogao preduprijediti. Pošto učenici još jednom pročitaju tekst u sebi, saopštavaju da li u tekstu ima nepoznatih riječi. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Posebno provjerite razumijevanje riječi *izopštavanje, trauma, verbalno, socijalno*. Ukoliko neki od njih razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije čitanja/slušanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Pronađi i pročitaj glagolske imenice iz teksta. 2. Kako glase glagoli nastali od ovih imenica? 3. Pročitaj naglas oblike prošloga i sadašnjega vremena iz uvodnoga dijaloga. 4. U kojem licu je upotrijebljen glagol biti u uvodnome dijalu? 5. Kako glasi ovaj glagol u prvome licu jednine i množine?

Prvi i treći nalog učenici obavljaju tako što samostalno pronalaze date oblike, dok nastavnik određuje nekoliko njih koji će ih naglas pročitati. Za ostala tri naloga/pitanja, odgovore može dati po jedan učenik, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i daju dodatne jezičke komentare.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Tekst napiši u formi dijaloga, kao što je započeto, vodeći računa o upotrebi upravnoga govora.

Poslije pojedinačne izrade vježbanja u Radnoj svesci, nekoliko učenika čita dijalog po ulogama.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Djelove teksta poveži u cjelinu.

Poslije pojedinačne izrade vježbe u Radnoj svesci, provjera rezultata može se obaviti na dva načina: a) jedan učenik čita cijeli tekst (obje rečenice), a ostali izražavaju slaganje ili neslaganje s datim redoslijedom djelova; b) jedan učenik čita prvi dio teksta, a zatim nekoliko njih čita naredni dio.

Rješenje:

Školski psiholozi upozoravaju na to da su televizija, crtani filmovi, video-igre prepuni nasilja, što kod mlađih razvija nasilno ponašanje. Posebno upozoravaju da treba kontrolisati i internet sadržaje koje đeca masovno koriste, kao i društvene mreže preko kojih komuniciraju.

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

U osmosmjeri pronađi oblike dativa imenica: drugovi, učenici, škola, majka, Branka, matematika, otac, đevojka. Učenici pojedinačno izrađuju vježbu, a provjeru rezultata mogu obaviti tako što razmjenjuju sveske i međusobno ih pregledaju.

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Imena poznatih ličnosti napiši u određenome padežu.

Poslije samostalne pisane izrade vježbe, provjera rezultata može se obaviti na neki od sljedećih načina: a) po jedan učenik čita po jedno ime u sva tri padeža; b) jedan učenik bira ime u nominativu i određuje učenika koji treba da kaže oblike genitiva i dativa; c) jedan učenik izgovara/bira ime u genitivu ili dativu i određuje učenika koji će navesti nominativ.

Rješenje:

NOMINATIV	GENITIV	DATIV
Petar II Petrović Njegoš	Petra II Petrovića Njegoša	Petru II Petroviću Njegošu
Ivo Andrić	Iva Andrića	Ivi Andriću
Ismail Kadare	Ismaila Kadare	Ismailu Kadareu
Nikola Tesla	Nikole Tesle	Nikoli Tesli
Nikola Janović	Nikole Janovića	Nikoli Janoviću
Sergej Ćetković	Sergeja Ćetkovića	Sergeju Ćetkoviću

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Govor

Nalog iz Udžbenika : PREPORUKA: Pronađi u Udžbeniku Građansko vaspitanje za 7. razred lekciju Multikulturalnost u kojoj se između ostalog govori i o ogovaranju i njegovim posljedicama, diskriminaciji, fizičkom napadu i slično. Na nekom od narednih časova možete prokomentarisati poruke koje ste uočili.

Učenici se, prema nalogu, pojedinačno pripremaju za razmenu mišljenja o zadatoj temi.

Govor

Nalog iz Udžbenika: Tema: Ožiljci iz škole cijeli životbole. Neka ti sljedeći tekstovi budu od pomoći.

Kao priprema za usmeno izražavanje, učenici komentarišu pročitane tekstove. Moguća pitanja u vezi s tekstovima, a koja mogu da usmjeravaju komentare učenika, jesu sljedeća: Iz kojih su izvora preuzeti? Koji tekst daje opšta načela, a koji konkretne savjete? U kojem tekstu se autori obraćaju neposredno detetu? Odgovori na ova i slična pitanja mogu se iskoristiti za vezano monološko izlaganje; osim toga, učenici tokom izlaganja imaju mogućnost da iznesu i sopstvena iskustva i saznanja, kao i lične stavove i ideje. Svako pojedinačno izlaganje na zadatu temu trebalo bi biti praćeno komentarima ostalih, u kojima se iznosi procjena jezičke i komunikativne primjerenosti i slaganje ili neslaganje s izrečenim stavovima i idejama.

Projektni zadatak

Nalog iz Udžbenika: I Popišite uvredljive riječi koje vaši vršnjaci upućuju jedni drugima. Pronađite u rječniku njihovo osnovno značenje i zapišite ga. Nakon toga iznesite usmeno svoja zapažanja o primjerenosti upotrebe popisanih riječi. II Organizujte radionicu u školi na temu: STOP nasilju – šala da, uvreda ne! U pripremu rada radionice uključite učenike, nastavnike, školskoga pedagoga i psihologa, roditelje. Ispišite poruke koje ste osmisili i istaknite ih na sajtu škole.

Učenici obavljaju ove aktivnost prema detaljno navedenim uputstvima.

UVODNA STRANA

Nalog 1: Pregledajte naslove nastavnih cjelina u ovome poglavlju. Zapišite u svesku nazine školskih predmeta s kojima su oni povezani (muzičko, likovno). Jedan učenik čita naslove i odgovarajuće školske predmete, a ostali izražavaju slaganje ili neslaganje.

Nalog 2: Navedite naslov nastavne cjeline u kojoj je imenica upotrijebljena u akuzativu. Jedan učenik treba da pročita odgovarajući naslov (*Idemo na koncert*).

Nalog 3: Navedite akuzativ imenica koje sa javljaju u nazivima ostale dvije nastavne cjeline. Dva učenika daju odgovor (*arhitekturu, školu*), a ostali izražavaju slaganje ili neslaganje.

Nastavna cjelina 10: IDEMO NA KONCERT

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na početku rada u novoj nastavnoj cjelini, učenici prvo razgovaraju o sopstvenome muzičkom ukusu i o muzičkome ukusu svojih vršnjaka. Nekoliko njih daje odgovor na uvodna pitanja iz Udžbenika (*Koju vrstu muzike voliš? Koju vrstu muzike vole tvoji vršnjaci?*), pri čemu je moguće bilježiti odgovore na tabli, kako bi se utvrdilo koja je vrsta muzike najslušanija među učenicima.

Učenici bi potom mogli da prokomentarišu sadržaj ilustracije, tj. da kažu koje su ličnosti, где se nalaze i šta posmatraju na ekranu laptopa.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Učenici tokom prvoga slušanja uočavaju koliko puta se u razgovoru pominje izraz *Lake fest* (3 puta) i šta taj izraz označava (*festival rock muzike*). Pošto nakon slušanja daju odgovore, možete ih pitati da li su čuli za ovaj festival i šta o njemu znaju.

Druge slušanje (bez čitanja). Ovoga puta učenici mogu u dijalogu da uočavaju najmanje tri pitanja koja Anja postavlja u vezi s Lake festom (*Što je Lake fest? Zašto ti ne ideš? De se održava? Koliko traje? Je li im tamo sve obezbijeđeno? A hoće li se koncerti održati ukoliko bude padala kiša?*). Možete preporučiti i da tokom slušanja zabilježe uočena pitanja kako bi ih kasnije mogli lakše reprodukovati. Takođe, učenike možete podijeliti i u dvije grupe: tokom slušanja jedna grupa se usredsređuje na pamćenje pomenutih Anjinih pitanja, dok druga grupa obraća pažnju na Nikoletine odgovore i kasnije ih reproducuje. Navode da li u tekstu ima nepoznatih riječi i izraza. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. U kojemu padežu je upotrijebljen naziv *Lake fest*? Moj brat i ove godine s društvom ide na *Lake fest*. Nadam se da će i ja nekad biti u publici na *Lake festu*. 2. Na osnovu informacija iz teksta, dopuni sljedeće rečenice: a) Nikoletin brat je _____ godišnjak. b) *Lake fest* je _____ dnevni festival.

U vezi s prvim nalogom učenici daju usmene odgovore i eventualno komentarišu razliku u upotrebi između akuzativa i lokativa. Drugi nalog najprije se obavlja u pisanome obliku pojedinačno, a poslije čitanja rečenica može se zatražiti formulisanje date jezičke pravilnosti.

Zadatak

Nalog iz Učebnika: Dopuni rečenice pravilno upotrebljavajući padež.

Poslije pojedinačnoga dopunjavanja rečenica, nekoliko učenika čita po jednu rečenicu, napomenuvši u kojem je padežu data riječ.

Rješenje:

Večeras idemo na *koncert*.

Na *koncertu* će biti mnogo ljudi.

Nakon *Lake festa* Marija se vraća u *Zagreb*.

U *Zagrebu* živi s majkom, a otac sa svojom porodicom živi u *Splitu*.

Marija je rekla Nikoli da bi voljela da dođe u *Podgoricu*.

U *Podgorici* nikad nije bila.

Nikola je tokom boravka u *Nikšiću* obišao njegovu *okolinu*.

Jednoga dana je bio na *raftingu* rijekom *Tarom*.

S *društvom* je proveo pet *nezaboravnih* dana.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Napiši pitanje na osnovu datoga odgovora, prema modelu.

Na osnovu priloženoga primjera, učenici pišu pitanje za ponuđeni odgovor, a provjera rezultata može se obaviti tako što učenici iz iste klupe vrše međusobnu provjeru i daju eventualne komentare i ispravke.

Rješenje:

b) De se održava koncert?

c) Kada počinje koncert?

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Pročitaj sadržinu novinskog teksta, pa uradi zadatke: a) Na osnovu informacija iz teksta zaokruži tačan odgovor. b) Prepiši vlastite imenice iz teksta. c) Upiši kako bi pročitao/pročitala sljedeće brojeve.

Poslije pojedinačne izrade zadatka, slijedi zajednička provjera rezultata čitanjem i dodatnim komentariranjem odgovora.

Rješenje:

a) DA; DA; NE; NE.

b) Darko Nikčević, Srđan Bulatović, Karver, Noć istraživača, Dan nauke, Umjetnički paviljon, Podgorica.

c) Dvadeset petoga septembra; u dvadeset i dva sata; od dvadeset prvoga do dvadeset petoga septembra; a nakon osamnaest sati.

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Riječi iz zagrade napiši u odgovarajućemu obliku.

Poslije pojedinačne izrade zadatka, slijedi zajednička provjera rezultata čitanjem dopunjениh rečenica, dodatnim komentariranjem i eventualnim ispravljanjem grešaka.

Rješenje:

Ana izlazi u grad. Večeras s društvom ide na *koncert*. Slušaće svoju *omiljenu grupu*. Inače, Ana voli da ide na *koncerте*. Uvijek se lijepo provede.

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Pročitaj tekst, podvuci greske u njemu, a potom ga pravilno prepiši.

Poslije pojedinačne izrade vježbanja, učenici komentarišu greške u odštampanome tekstu i podsećaju se pravila o pisanju velikoga slova.

Rješenje:

Primjer dobrog arhitektonskog rješenja jeste zgrada Ujedinjenih nacija u Podgorici. Njezina izgradnja završena je 2014. godine. To je prva „eko-zgrada“ u ovome dijelu Evrope. Nalazi se na obali Morače između dva mosta – Milenijuma i Ruskoga mosta.

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Poveži riječi sličnoga značenja.

Poslije pojedinačne izrade, učenici provjeravaju rezultate međusobno, razmjenjuju sveske i naglas čitaju rješenja.

Rješenje:

SMIREN – SPOKOJAN

ENERGIČAN – NEUMORAN

RADOSTAN – VESEO

RADAN – VRIJEDAN

OBROK – JELO

INTERESANTAN – ZANIMLJIV

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Rad u paru

Nalog iz Udžbenika: *Na osnovu primjera koji slijedi, osmisli dijalog za upoznavanje.*

Priprema i realizacija ove aktivnosti trebalo bi da se obavi u parovima (npr. učenici iz iste klupe). Pošto pročitaju tekstualni predložak, učenici trebaju da osmisle komunikativnu situaciju (mjesto, sagovornici, događaj), da pripreme replike (koje mogu i zabilježiti), i da svoj dijalog izvedu pred odjeljenjem.

Zadatak

Nalog iz Udžbenika: *Na osnovu datih odgovora postavi po dva pitanja.*

Učenici obavljaju ovu aktivnost samostalno ili u paru. U zavisnosti od ciljeva rada u datome odjeljenju, od učenika možete zahtijevati da pitanja pripreme usmeno ili pak da ih zabilježe u svesci ćirilicom. Moguća pitanja:

Kada će biti održan koncert? Kojega datuma će se održati koncert? – Koncert grupe Van Gog održaće se 25. oktobra 2016. godine.

Đe će se održati koncert? U kojoj hali će se održati koncert? – Koncert će se održati u Sportskome centru „Morača“ u Podgorici.

U koliko časova počinje koncert? Koliko košta karta? – Koncert počinje u dvadeset sati, cijena karte je sedam eura.

Nakon pripreme više učenika čita po jedno od svojih pitanja uz napomenu na koji odgovor se ono odnosi, pri čemu ostali kazuju da li su postavili isto ili slično pitanje. Drugačiji način za provjeru rezultata jeste da se poslije svakoga pojedinačnog pitanja da primjereni odgovor, te da se procijeni da li je pitanje postavljeno na odgovarajući način (npr. *Koji koncert će biti održan 25. oktobra 2016. godine?* nije potpuno primjereno pitanje za prvi odgovor).

Zadatak

Nalog iz Učbenika: 1. Pronadi i pročitaj prisvojne zamjenice iz datoga dijaloga. 2. Prethodni dijalog pretvori u indirektni govor. Iz teksta pjesme izdvoji zajmenice i dredi kojoj vrsti pripadaju.

Navedene naloge učenici obavljaju u usmenome obliku, pojedinačno ili u paru.

Rješenja:

moja, tvoja, moja, njihove, njena.

Dječak kaže da je njegova omiljena grupa „Riblja čorba“ i pita devojčicu koja je njena omiljena grupa.

Đevojčica odgovara da je njena omiljena grupa „Parni valjak“.

Dječak kaže da i njegova sestra voli njihove pjesme. Može reći da je to i njena omiljena grupa.

ja: lična; svi : neodređena ; nas: lična; mi: lična; nas: lična; svoje: prisvojna.

Da li znaš

Učenici trebaju da pročitaju kratak tekst iz Učbenika, a ukoliko za to postoje tehničke mogućnosti, pojedine kompozicije pomenutih grupa mogu se saslušati i u odjeljenju.

Nastavna cjelina 11: ARHITEKTURA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Uvodno pitanje iz Učbenika (*Koja se energija najviše koristi u domaćinstvima?*) i ovoga puta služi za iznošenje ličnoga iskustva i stavova u vezi sa zastupljenom tematikom. Nekoliko učenika navodi koja se vrsta ili koje se vrste energije koriste u njihovome domaćinstvu i u neposrednome okruženju. Osim toga, učenici bi mogli da navedu i druge, alternativne izvore energije za koje su čuli ili o kojima su učili iz pojedinih nastavnih predmeta. Najzad, mogli bi i da iznesu pretpostavke o izvorima i vrstama energije koje se koriste u zgradbi prikazanoj na ilustraciji.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Prvi nalog može biti da tokom slušanja učenici prepoznaju da se nalazi zgrada o kojoj je riječ u tekstu i da li je tu zgradu projektovao crnogorski arhitekta. Nakon slušanja, nekoliko njih daje odgovor (*u Podgorici, na obali rijeke Morače; ne, projektant je Austrijanac*), dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i eventualno navode šta su precizno čuli u tekstu.

Drugo slušanje (bez čitanja). Tokom drugoga slušanja učenike možete podijeliti u dvije grupe sa zasebnim zadacima: prva grupa uočava koliko puta se na snimku ponavlja riječ zgrada (*6 puta*), a druga grupa koliko se puta izgovara riječ energija u bilo kojemu padežu (*5 puta*). Nakon slušanja, više učenika iz obje grupe daje odgovor kako bi se provjerilo da li su svi uočili isti broj ponavljanja. Potom ih pitajte da li u tekstu ima nepoznatih riječi. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da provjerite kako shvataju značenje sljedećih izraza: *reciklirani materijal, fotonaponski sistem, predstavništvo*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Učbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalog iz Udžbenika: Višak proizvedene energije prenosi se **u elektroenergetski sistem**. U kojemu padežu su upotrijebljene istaknute riječi?

Pošto nekoliko učenika da odgovor na ovo pitanje (uz eventualno neslaganje ukoliko se da pogrešan odgovor), učenici mogu prokomentarisati funkciju akuzativa i navesti još nekoliko primjera te upotrebe.

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Od datih riječi napiši pridjeve.

Poslije pojedinačnoga pisanja, nekoliko učenika čita pridjeve i navodi pravilo o njihovome građenju.

Rješenje:

trinaestojulski; osnovnoškolski; fotonaponski; elektroenergrtski.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Upoređujući date pojmove, rečenice dopuni odgovarajućim oblikom pridjeva koji se nalaze u zagradi.

Poslije pojedinačnoga pisanja, nekoliko učenika čita po jednu rečenicu.

(Možete navesti pravila i izuzetke u komparaciji pridjeva.)

Rješenje:

Eko-zgrada u Podgorici je *niža* od zgrada iz svoga okruženja.

Ruski most je *manji* od Milenijuma.

Podgorica je *veća* od Kotora, a manja (mali) od Beograda.

Luka je *visočiji* od Marka.

Miroslav je *najniži* u odjeljenju.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Upiši đ ili dj.

Poslije pojedinačnoga pisanja, nekoliko učenika čita riječi.

Rješenje:

đak; đus; djelo; djelovi; djelovati; đavo; đuskati; odjednom.

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

Pored nejotovanih upiši jottedane oblike.

Poslije pojedinačnoga pisanja, nekoliko učenika čita riječi i komentariše date dublete.

Rješenje:

djevojka – đevojka; tjerati – čerati; sjever – šever; djed – đed; sjutra – šutra; djeca – đeca.

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Riječ koja se nalazi u zagradi napiši u odgovarajućemu obliku.

Vježba se izrađuje prema ustaljenome postupku: pojedinačna izrada, poslije čega nekoliko učenika čita po jednu dopunjenu rečenicu; za svaku dopunjenu riječ može se navesti i padež.

Rješenje:

Nikola i Ivan idu na *Cetinje, prijestonicu Crne Gore*.

Planinari su se popeli na *Bobotov kuk*, najviši vrh u Crnoj Gori.

Otputovali su u *Beč, glavni grad Austrije*.

Rijeku *Taru* zovu *Suza Evrope*.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Od koje riječi je nastala skraćenica eko? 2. Navedi što više riječi koje imaju ovu odrednicu (kao što je eko-zgrada). Objasni ih. 3. Na osnovu primjera prokomentariši kako se polusloženice mijenjaju po padežima. 4. Na osnovu teksta i slike s prethodne strane, dopuni rečenice.

Navedene naloge učenici mogu obavljati u paru ili grupama, uz konsultovanje Udžbenika, rječnika i ostalih jezičkih priručnika.

Pisano izražavanje

Nalog iz udžbenika: *Polusloženicu upotrijebi u odgovarajućemu padežu.*

Poslije pojedinačne izrade, nekoliko učenika čita po jednu rečenicu, dok ostali učenici komentarišu da li je upotrijebjen pravilan oblik, koji je to padež i kako glasi pravilo u vezi s polusloženicama.

Rješenje:

Iz biologije smo učili o *eko-sistemu*.

Nakon nastave idem na *muzičko-ritmičku* sekciju.

Na ekskurziji smo obišli mnogo *kulturno-istorijskih* spomenika.

Do Zagreba ćemo putovati *auto-putem*.

Da li znaš?

Učenici čitaju podatke o pjesniku Vladimiru Visockom i o projektantkinji Svetlani Kani Radević, a dodatne informacije o njima mogu potražiti u enciklopedijama ili na internetu.

Nastavna cjelina 12: LIKOVNA ŠKOLA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/citanja.

Pripremajući se za rad u novoj nastavnoj cjelini, učenici daju odgovore na personalizovano uvodno pitanje iz Udžbenika: *Što utiče na tvoj budući izbor srednje škole?* Učenici mogu navesti i to: koju srednju školu bi željeli da upišu; koje su im nedoumice u vezi s izborom srednje škole; s kime su sve razgovarali na tu temu; где su sve pronalazili odgovarajuće informacije i šta je imalo najveći uticaj na opredjeljenje. Dodatno mogu iskazati i mišljenje o školi koja je prikazana na ilustraciji: Ko bi mogao i trebao da upiše tu školu? U čemu se ta škola razlikuje od ostalih? Ima li takvih škola u svim gradovima Crne Gore? Koje još specijalizovane srednje škole postoje u Crnoj Gori?

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Učenici prepoznaju i pamte nazine dvije srednje škole koje se pominju u snimljenome dijalogu i (eventualno) pamte koliko se puta svaki od tih naziva ponavlja (*likovna škola i gimnazija pominju se po dva puta*). Pošto nakon slušanja jedan učenik da odgovor, ostali saopštavaju da li su svi uočili iste nazine i isti broj ponavljanja.

Drugo slušanje (bez čitanja). Učenici tokom drugoga slušanja pokušavaju da u snimljenome razgovoru prepoznaju što više riječi i izraza koji su vezani za likovnu umjetnost (*likovna škola, četkica za bojenje, slikarstvo, dizajn, iscrtati, obojiti*). Tokom slušanja u svesci mogu bilježiti odgovarajuće riječi. Nakon slušanja više učenika govori po jednu riječ, dok ostali govore jesu li je i oni prepoznali. Učenici nakon ove aktivnosti navode da li u tekstu ima nepoznatih riječi. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da od učenika zatražite da parafraziraju sljedeće izraze: *sad si me zamislila, vjerovatno će nam se još poneko pridružiti.* Ukoliko neki od njih razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

Recite učenicima da najprije pročitaju pitanja iz rubrike *Razgovor o tekstu*, provjerite da li su pitanja svima razumljiva, a zatim im predložite da istovremeno saslušaju i pročitaju tekst. Čitajući tekst još jednom, trebaju da pripreme usmene odgovore na postavljena pitanja. Pri provjeri razumijevanja teksta, možete odrediti po jednoga učenika koji će čitati pitanje i davati odgovor. Za posljedna dva pitanja mogu se prihvati kratki odgovori, dok se za prva dva pitanja mogu zahtijevati odgovori u formi pune rečenice. Dodatno se može zahtijeti da obrazlože odgovor navođenjem odgovarajućeg dijela teksta. Poslije provjere razumijevanja, pustite snimak teksta, nakon čega nekoliko učenika može da pročita dijalog po ulogama.

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. U kojemu vremenu su iskazane rečenice: *Đe ćeš živjeti? Dolaziću kući vikendom.* 2. Kako istaknuti glagoli glase u prvoj licu jednine sadašnjega vremena? 3. Kaži riječi koje nastaju od riječi dizajn.

Prva dva nalog obavljuju se usmeno tako što po jedan učenik daje odgovor, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i daju neophodne komentare. U vezi s drugim nalogom, mogu u svesci da zabilježe po nekoliko izvedenica, a zatim nekoliko učenika čita ono što je zapisano.

Zadatak

Nalog iz Udžbenika: 1. Upiši broj riječima. 2. Napiši što više riječi nastalih od riječi: škola (školovati se, školski...) rad, zid, osnova, upis.

Poslije pojedinačne pisane izrade vježbanja, može uslijediti čitanje rečenica i riječi.

Rješenje:

Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ osnovana je *hiljadu devetsto četrdeset šeste godine* na Cetinju. Osnivali su je Petar Lubarda i Milo Milunović. Ubrzo nakon osnivanja, škola je preseljena u Herceg Novi. Ponovni rad na Cetinju nastavila je *hiljadu devetsto devedeset prve godine*. Škola je opremljena modernim nastavnim sredstvima.

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Poveži grad i državu.

Pošto svi učenici samostalno urade vježbu u Radnoj svesci, provjera rezultata može se obaviti tako što učenici iz iste klupe razmjenjuju sveske i međusobno pregledaju postavljena pitanja, poslije čega slijedi zajednička provjera u okviru odjeljenja i pod nadzorom nastavnika.

Rješenje:

Cetinje – Crna Gora ; Beograd – Srbija ; Firenca, Monca – Italija; Skadar – Albanija; Pariz – Francuska

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Napiši puni naziv skraćenica.

Ova aktivnost može se realizovati prema ustaljenome postupku: pojedinačno pisanje i zajednička usmena provjera čitanjem.

Rješenje:

ULUCG: Udruženje likovnih umjetnika Crne Gore

MIP: Ministarstvo inostranih poslova

UNDP: United Nations Development Programme

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

Vježba br. 13 u Radnoj svesci.

Vodeći računa o pisanju velikoga slova, pravilno napiši sljedeće pojmove.

Pošto svи učenici samostalno urade vježbu u Radnoj svesci, provjera rezultata može se obaviti tako što učenici iz iste klupe razmjenjuju sveske i međusobno pregledaju postavljena pitanja, poslije čega slijedi zajednička provjera u okviru odjeljenja i pod nadzorom nastavnika.

Rješenje:

Stari aerodrom; Bulevar kralja Nikole; Preko Morače; Ulica Alekse Backovića; Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore.

Vježba br. 14 u Radnoj svesci.

Na osnovu odslušanoga teksta, odgovori na pitanja.

Pošto učenici pojedinačno upišu odgovore, služeći se eventualno tekstualnim predloškom iz Udžbenika, nekoliko učenika u paru čita dijalog.

Rješenje:

Nikola je otisao da upiše srednju likovnu školu na Cetinju. U školi su mu rekli da upis počinje 25. juna i da traje do 29. juna. Od dokumenata su mu potrebna svjedočanstva o završenom sedmom, osmom i devetom razredu osnovne škole i prijava. Školske 2016/2017. godine u prvi razred će biti upisano deset kandidata.

Vježba br. 15 u Radnoj svesci.

Otišao/otišla si s roditeljima da se raspitaš o uslovima za smještaj u đačkome domu. Koja bi pitanja postavio/postavila upravniku kako bi saznao/saznala informacije koje te zanimaju? Napiši pet pitanja.

Ova aktivnost može se realizovati tako što poslije pojedinačnoga pisanja pitanja u Radnoj svesci učenici čitaju pitanja i daju objašnjenja (šta učenika zanima, zašto to smatra važnim i sl.).

Primjer rješenja:

Koji su uslovi za smještaj u domu?

Koja dokumenta su potrebna prilikom konkursanja za smještaj u domu?

Kada se predaju dokumenta?

Od kojega datuma se učenici koji steknu pravo mogu smjestiti u dom?

Koja je cijena smještaja i ishrane u domu za mjesec dana?

Vježba br. 16 u Radnoj svesci.

Podvučenim riječima odredi padež.

Ova aktivnost može se realizovati prema ustaljenome postupku: pojedinačna pisana izrada i zajednička usmena provjera rezultata (prije čega učenici iz iste klupe mogu razmijeniti sveske i međusobno provjeriti rješenja).

Rješenje:

Nikola sluša muziku. – akuzativ

Ana je srednjoškolka. – nominativ

Čekao sam ih ispred škole. – genitiv

Polako je prilazio vratima. – dativ

Nikola je Anin drug. – nominativ

Vježba br. 17 u Radnoj svesci.

Napiši na koje načine sljedeće riječi mogu da se razdvoje na kraju reda.

Ova aktivnost može se realizovati prema postupku navedenome u prethodnoj vježbi.

Rješenje:

staratelj → sta-ratelj, stara-telj

očuvanje → o-čuvanje, oču-vanje, očuva-nje

cjelovitost → cje-lovitost, cjelo-vitost, cjelovi-tost

obezbjedjenje → o-bezbjeđenje, obez-bjeđenje, obezbje-đenje, obezbjeđe-nje

organizovanje → or-ganizovanje, orga-nizovanje, organizova-nje

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Rad u grupi

Nalog iz Udžbenika: *Napravite zidne novine čija tema će se odnositi na izbor srednje škole.*

U Udžbeniku su data detaljna uputstva za obavljanje zadatka, čemu treba dodati nekoliko detalja u vezi s organizacijom rada: učenici se opredjeljuju za pojedinačna zaduženja samostalno ili u dogovoru s nastavnikom; potrebno je postaviti okvirne rokove za konačnu izradu zidnih novina i za obavljanje pojedinačnih faza rada; uputno je razmisliti o eventualnome ažuriranju zidnih novina, i to poslije izrade konačne verzije; pojedine faze rada ili pojedine aktivnosti trebalo bi da podrazumijevaju rad u grupi ili u paru, kako bi učenici razvijali sposobnost timskoga rada; pošto zidne novine budu izrađene, učenici bi trebalo da procijene svoj rad i rezultate rada, tj. da iskažu koje su im aktivnosti bile teže ili lakše, šta im je bilo posebno zanimljivo, u kojoj mjeri su zadovoljni izgledom i sadržajem finalne verzije novina, itd.

Govor

Nalog iz Udžbenika: *Postavi pitanja za dobijene odgovore.*

Pošto svi učenici zapišu svoja pitanja, provjera rezultata može se obaviti u paru, tako što jedan učenik pita, a drugi odgovara.

Primjeri rješenja:

Kada se vrši upis u školu? Upis u školu se vrši od 25. do 28. juna.

Koje je vaše radno vrijeme? Radimo od 8 do 13 sati.

Koja su nam dokumenta potrebna za upis? Za upis su Vam potrebna sljedeća dokumenta: originalna svjedočanstva o završenom sedmom, osmom i devetom razredu osnovne škole, prijava na Konkurs, Izvod iz matične knjige rođenih.

Koji smjerovi postoje? Postoje dva smjera: Likovni saradnik i Grafički dizajner.

Koliko kandidata primate? Primamo dvadeset kandidata.

Da li znaš?

Osim samostalnoga čitanja kratkih informativnih tekstova iz udžbenika (*Milo Milunović; Petar Lubarda; nagrada „Petar Lubarda“*), učenicima se može postaviti zadatak da u dostupnim izvorima informacija (udžbenici, enciklopedije, internet) pronađu dodatne informacije i predstave ih u odeljenju.

UVODNA STRANA

Nalog 1: *Pregledajte sve nastavne cjeline u ovome poglavlju. Poslije dvadesetak sekundi kažite: Zatvorite Udžbenik i zapišite u svesci naziv školskoga predmeta s kojim je povezan sadržaj nastavnih celina (npr. geografija). Jedan učenik čita naziv predmeta, a ostali izražavaju slaganje ili neslaganje; aktivnost se može nastaviti obrzlaganjem izbora, to jest veze između naslova i datoga predmeta.*

Nalog 2: *Izaberite naslov jedne nastavne celine iz ovoga poglavlja i pokušajte da od njega načinite rečenicu s glagolom u futuru. Moguće je upotrijebiti i druge padeže. Zabilježite svoju rečenicu u svesku. (Moguće rečenice: Biogradska Gora će uvek biti zanimljiva pošetiocima; Ljetnji raspust provešću u katunu; Nijesam još odlučila da li ću ići na planinu ili na more.) Nekoliko učenika može da pročita svoju rečenicu.*

Nastavna cjelina 13: BIOGRADSKA GORA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Aktivnosti prije čitanja.

Na osnovu uvodnoga pitanja iz Udžbenika (*Kakav državni značaj imaju nacionalni parkovi?*), učenici razmjenjuju stavove na temu nacionalnih parkova. U odgovorima se mogu pozivati na znanja stekena u školi iz raznih predmeta, kao i na lična, vannastavna iskustva.

2. Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo čitanje. Učenici tokom čitanja u svesci bilježe najmanje pet geografskih pojmoveva u obliku u kojemu se pojavljuju u tekstu (*planine, gora, jezero, livade, pašnjaci, planinskim visovima, prašumom/pršume, selâ*). Poslije čitanja, nekoliko učenika navodi po jednu pronađenu riječ; ostali učenici navode kako ta riječ glasi u nominativu jednine i nominativu množine.

Drugo čitanje. Učenici još jednom čitaju tekst i pronalaze radnje koje se pripisuju sljedećim ličnostima: *stočari, domaćice*. Nekoliko učenika čita rečenice u kojima su zastupljene ove imenice, a ostali odgovaraju kako glasi infinitiv pronađenih glagola (*izdižu-izdizati; spremaju-spremati; predu-presti; pletu-plesti*). Preporučujemo vam da potom provjerite kako shvataju figurativne izraze kao što su: *dočeka vas prizor, oduvijek je čovjek živio s ovom prašumom, dočarati duh prošlih vremena*. Učenici navode da li u tekstu ima još nepoznatih riječi i izraza. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Posebno provjerite razumijevanje riječi *dragulji, planinski visovi, izdizati*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Objasni značenje riječi: *dragulj, stoljetni, visovi, podnožje, predu (presti)*. 2. **Dragi turisti, nalazite se u Eko-katunu „Vranjak“.** U kojemu padežu su upotrijebljene istaknute riječi? Koju službu u rečenici imaju? 3. Navedi primjere u kojima se ovaj padež upotrebljava u ovoj službi: u svakodnevnoj komunikaciji, u pismenome obraćanju, u medijima i slično.

U vezi s prvim nalogom, nekoliko učenika objašnjava značenje jedne riječi, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje i daju dodatna objašnjenja ukoliko je neophodno. Za drugi nalog jedan učenik daje dva kratka odgovora, dok ostali imaju sličnu ulogu kao u vezi s prethodnim nalogom. U vezi s trećim nalogom učenici najprije pojedinačno smišljaju i eventualno zapisuju svoje primjere, da bi zatim nekoliko njih pročitalo sopstvene primjere i navelo u kojoj su komunikativnoj situaciji upotrijebljeni. Osim toga, moguće je da na osnovu pročitanoga primjera ostali učenici pogadaju o kojoj zamišljenoj komunikativnoj situaciji je riječ.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Pažljivo slušaj tekst i uradi zadatak. Napravi lepezu od listova tako da tekst u svakome listu lepeze odgovara sadržaju teksta.

Učenici najprije pojedinačno rade ovu vježbu, upisujući rješenja u odgovarajuća polja. Provjera rezultata može se obaviti tako što više učenika čita pojedinačne rečenice i objašnjava zašto se opredijelilo za određeno polje.

Rješenje:

U lepezu treba upisati ove odgovore: [List 1](#). Botanička bašta se nalazi u naselju Dulovine. [List 10](#). Baštu je osnovao Danijel Vincek. [List 9](#). U bašti postoji oko 400 biljnih vrsta. [List 4](#). Površina baštice je oko 650 metara kvadratnih. [List 5](#). Biljke za baštu Vincek je donosio s planina Bjelasica, Komovi, Sinjajevina i Durmitor.

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Pažljivo pročitaj tekst obaveštenja. Odaberi dvije informacije koje smatraš najvažnijim.

Prije izrade ove vježbe, učenicima možete dati dodatno usmjerjenje: da pronađu podatke koje bi trebalo da znaju tokom pripreme pošete, odnosno prije dolaska u botaničku baštu. Pažljivo čitaju tekst barem dva puta; opredjeljuju se za najvažnije informacije i obavezno pišu cjelovitu rečenicu kao obrazloženje. Provjera rezultata može se sprovesti tako što nekoliko učenika čita ono što su zapisali, pri čemu treba prihvati različita obrazloženja, ukoliko su osnovana i ako su jezički pravilno uobičajena.

Rješenje:

Informacija 1. Pošeta botaničkoj bašti traje od maja do kraja avgusta. Informacija 2. Pošeta botaničkoj bašti je utorkom, srijedom, četvrtkom i neđeljom. Obrazloženje. Ovo su ključne informacije prilikom pošete baštice. Sve druge se mogu rješiti tokom pošete.

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Posloži puzzle da dobiješ rečenice kao u tekstu.

Učenici prvo pažljivo čitaju odgovarajući tekst u Radnoj svesci (u narednoj lekciji) i u njemu pronađe rečenicu sastavljenu od djelova ponuđenih u ovoj vježbi. Zadatak se realizuje pojedinačno, a provjera rezultata zajednički, čitanjem rješenja.

Primjer rješenja:

U pazlu 1 moguće je složiti puzzle 3, 4 i 6.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Pismeno izražavanje

Nalog iz Udžbenika: Na osnovu teksta i slike s prethodne strane napiši flajer kojim bi zainteresovao turistu da obide Biogradsku goru. Iskoristi neke pridjeve iz teksta.

Prema datome nalogu, učenici ovu vježbu mogu uraditi u paru ili u grupi, a zatim napraviti pano s izrađenim flajerima.

Govor

Nalozi iz Udžbenika : a) Nastavi dijalog između turiste i turističkoga vodiča koji se odnosi na obilazak edukativne staze Biogradskog jezera. Iskoristi podatke koji su dati. b) Opiši obilazak planinskom stazom. Koliko traje obilazak, što bi turista sve obišao, a na osnovu informacija iz teksta dočaraj što bi turista mogao videti u Eko-katunu „Vranjak“.

Poslije pripreme prema datim uputstvima, učenici realizuju prvi nalog kroz dijalošku usmenu produkciju, a drugi nalog kroz monološko izlaganje.

Da li znaš?

U vezi s kratkim tekstrom iz ove rubrike (*Biogradska gora*), učenicima možete dati neki od sljedećih naloga:

Nalog 1: Na geografskoj karti Crne Gore pronađite vrh Crna glava na Bjelasici i recite koliko je kilometara približno udaljen od najbližega naseljenog mesta.

2: Navedite kojim je bojama označena Bjelasica na geografskoj karti i recite šta svaka boja označava.

Nalog 3. Na geografskoj karti Albanije pronađite najviši vrh i recite: a) koliko je visok, b) na kojoj planini se nalazi, c) kojim bojama je predstavljena ta planina.

Nastavna cjelina 14: NA KATUNU

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na početku rada u ovoj nastavnoj cjelini učenici odgovaraju na uvodno pitanje iz Udžbenika (*Što bi radio/radila tokom trodnevnoga boravka u nekom katunu?*). Predlažemo vam da učenicima ne dajete dodatne smjernice, te da prihvate razlike, po mogućnosti i maštovite odgovore.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo čitanje. Tokom čitanja učenici u svesci bilježe najmanje tri načina obilaska katuna (*na konju, automobilom, biciklom, pješice*). Poslije čitanja, nekoliko učenika navodi po jedan način, a zatim predložite ostalima da glasaju za način kretanja koji smatraju najprimijerenijim.

Druge čitanje. Učenici još jednom čitaju tekst i pronalaze nazine četiri životinje i jedne biljke koji se pominju u tekstu (*konji, krave, sove, vukovi; borovnice*). Ove nazine učenici naknadno bilježe na tabli, i to latinicom i cirilicom. Navode nepoznate riječi i izraze ukoliko ih ima u tekstu. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik. Naložite im takođe da drugim riječima izraze, to jest da parafraziraju sintagme *neponovljiv doživljaj i neponovljivi prizori*.

Aktivnosti poslije čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalog iz Udžbenika: 1. **Danju** je ugodno obilaziti planinske vrhove jašući na konjima. Kako glasi osnovni oblik naglašene riječi? Kojom riječju bi zamijenio/zamijenila riječ ugodno, a da smisao ostane isti? 2. Može posmatrati neponovljive prizore **izlaska** prvih zraka sunca. Kako glasi osnovni oblik istaknute riječi?

Učenici se u slučaju oba naloga pripremaju pojedinačno, zatim nekoliko njih daje usmene odgovore koje ostali po potrebi komentarišu.

Zadatak

Nalog iz Udžbenika : *Imenice iz zagrade iskaži u vokativu.*

Učenici samostalno upisuju reči, a zatim čitaju naglas dopunjene rečenice.

Rješenje:

Marija, hoćeš li sljedeće godine doći u Crnu Goru?

Ne znam, Stefane. Voljela bih.

Danijele, izvini, dodaj mi taj flajer.

Izvoli, Danijela.

Hvala ti, druže moj.

Hej, Jovane, dođi kod nas da ručamo! Svi smo ogladnjeli.

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Vaš drug/vaša drugarica iz Srbije želi da pošeti Nacionalni park „Lovćen“. U turističkoj agenciji ste našli flajer sa sljedećim podacima. Na osnovu tih podataka, napišite imejl u kojem se direktno obraćate drugu/drugarici i pružate mu/joj najvažnije informacije.

Poslije pojedinačne izrade, što se može zadati i kao domaći zadatak, nekoliko učenika čita svoj mejl.

Primjer rješenja:

Draga Jelice,

Drago mi je što uskoro dolaziš u Crnu Goru. U turističkoj agenciji sam našla podatke koji ti trebaju. Ukoliko u Crnu Goru dolaziš avionom, na raspolaganju su ti dva međunarodna aerodroma – u Podgorici i Tivtu. Nacionalni park Lovćen je udaljen 7 km od Cetinja, 37 km od Podgorice i od Budve, 56 km od Tivta. Šedište Parka je na Cetinju. Evo i internet adrese Turističke organizacije Cetinje: www.cetinje.travel.

Radujem se skorom viđenju.

Srdačno,

Milena

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Na karti Crne Gore ubilježena su njena jezera. Pored svakoga od njih upiši njegov naziv.

Na karti je obilježen naziv jednoga jezera (Biogradsko), a ostale nazine učenici trebaju da upišu po šećanju ili koristeći geografsku kartu iz školskoga atlasa. Pošto nekoliko učenika pročita nazine jezera, dodatni nalozi mogu biti sljedeći: da se za svako jezero kaže u kom dijelu Crne Gore se nalazi (npr. na jugu, na severozapadu); da se nazivi jezera napišu na tabli prema abecednome redoslijedu (Biogradsko, Bukumirsko, Crno, Plavsko, Skadarsko).

Rješenje:

Na karti Crne Gore ubilježena su jezera: Biogradsko, Crno jezero, Plavsko jezero, Skadarsko jezero, Bukumirsko jezero.

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Popuni ukrštenicu. U ošenčena polja ne upisuješ slova.

Pošto učenici pojedinačno urade vježbu, provjera rezultata može se organizovati tako što učenici čitaju pojedinačne definicije ne poštujući redoslijed i određuju učenika koji treba da kaže odgovarajuću riječ koja predstavlja rješenje.

	2	3		5	6				10	11				15	16
1	V	B	4	V	K	7	8	9	K	B	12	13	14	P	B
B	I	O	G	R	A	D	S	K	O	J	E	Z	E	R	O
I	N	T	O	A	T	A	K	O	M	E	K	E	N	A	R
C	C	A	R	NJ	U	N	O	L	O	L	O	L	D	Š	O
I	E	N	A	A	N	I	R	I	V	A	K	E	E	U	V
K	K	I		K		J	U	B	I	S	A	N	M	M	N
L		Č				E	P	A		I	T	A		A	I
		K			L				C	U					C
		A							A	N					A

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Govor

Nalog iz Udžbenika: *Dovrši započeti dijalog.*

Učenici mogu obaviti ovu aktivnost u paru, i u fazi pripreme na osnovu priloženoga tekstualnog prijedloga, i u fazi realizacije dijaloškoga usmenog izražavanja.

Zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. *Dopuni tekst odgovarajućim riječima.* 2. *Napiši pridjeve nastale kombinacijom broja i imenice.*

Oba naloga učenici obavljaju tako što samostalno pišu, a zatim čitaju rješenja.

Rješenje:

1. Trodnevni odmor u katunu za mene je bio potpuno novi doživljaj. Nikad ranije nijesam imao priliku da boravim na ovakvome mjestu. Sreća sam mnogo turista koji šetaju, voze bicikl, uživaju u prirodnim ljepotama. Neki turisti su rekli da će doći ponovo u ovaj eko-katun.

2. jedanaestogodišnji dječak; jednogodišnji plan; dvanaestogodišnja đevojčica

Nastavna cjelina 15: PLANINA ILI MORE

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Svoj stav o temi zastupljenoj u novoj nastavnoj cjelini učenici ponovo iznose realizujući uvodnu aktivnost iz Udžbenika: *Za tebe je odmor: a) pješačenje, b) odsustvo fizičkih aktivnosti, c) plivanje, d) trčanje, e) provođenje vremena na internetu, f) vožnja bicikla, g) nešto drugo. Obrazloži svoj izbor.* Prije realizacije ove aktivnosti možete naglasiti da svaki učenik može da se opredijeli za jednu ili više ponuđenih stavki. Osim što je moguće da nekoliko učenika dâ pojedinačne odgovore, mogu se razmotriti i odgovori svih učenika kako bi se ustanovalo koje aktivnosti učenici najčešće upražnjavaju ili bi voljeli da upražnjavaju tokom odmora.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo čitanje. Na osnovu čitanja učenici određuju koja od dvije đevojčice provodi više vremena na otvorenom. Pošto učenici odgovore na ovo pitanje, možete zatražiti i obrazloženje, tj. navođenje odgovarajućih djelova teksta.

Drugo čitanje. Učenici pronalaze aktivnost koju na odmoru upražnjavaju obje đevojčice. Pošto daju odgovor (*šetnja*), mogu pročitati rečenice u porukama koje sadrže tu riječ. Dodatno, mogu navesti odgovarajući glagol u infinitivu (*šetati se*). Učenici nakon toga navode nepoznate riječi i izraze ukoliko ih ima u tekstu. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da parafraziraju sljedeće riječi i izraze: *slutiti, ambijent, škola mi ne pada na pamet.* Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. *U Aninom pismu pronađi rečenicu s glagolom u futuru.* 2. *Šta znače skraćenice P.S. i P.P.S. na kraju Marijinoga pisma?*

Prvi nalog učenici realizuju usmeno, tako što poslije kraće pripreme nekoliko učenika čita rečenicu. Drugi nalog se može realizovati ili pojedinačno ili u paru, uz konsultacije među učenicima, poslije čega bi jedan učenik trebao da pročita značenje obje skraćenice i da eventualno objasni razliku.

Zadatak

Nalozi iz Učebnika: 1. Pročitaj naglas pridjeve iz teksta Biogradsko jezero. 2. Od kojih riječi su nastale riječi: modrozelena, stoljetnih i nadmorska. 3. Koje riječi se mogu izvesti od imenice ljeto?

Ovi nalozi mogu se realizovati kroz zajedničku diskusiju i navođenje primjera.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Iz datoga skupa riječi izdvoji imenice, pridjeve i glagole.

Dodatni nalog u ovoj vježbi (npr. za bolje učenike) može biti da se primjeri u okviru svake vrste riječi raspoređuju prema abecednome redoslijedu (npr. bukovih, crvena, listopadnih, itd.). Učenici samostalno izrađuju vježbu u Radnoj svesci, a pri provjeri rezultata može se dodatno zahtijevati da se odredi rod imenica i pridjeva i da se kaže u kojem su vremenu i licu napisani glagoli.

Rješenje:

Imenice: borovnica, visinama, planina, Sinjajevina, plod, boja, jul, čistinama, kompot.

Pridjevi: ljekovita, planinskim, crvena, žbunasta, listopadnih, bukovih, poznata.

Glagoli: uspijeva, je, sazrijeva, raste, prave.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Pažljivo pročitaj odlomak teksta iz Učebnika. Upiši u tabelu imenice, pridjeve, glagole i zamjenice. Ošenčena polja se ne popunjavaju.

Učenici u tekstu označavaju različite vrste riječi (npr. zaokruživanjem, podvlačenjem jedne ili dvije crte), a zatim prepisuju riječi u odgovarajuća polja. Provjera rezultata može se obaviti tako što se ista tabela nacrta na tabli i sukcesivno popunjava, ili pak tako što više učenika čita riječi koje su upisali u odgovarajuću rubriku.

IMENICE	PRIDJEVI	GLAGOLI	ZAMJENICE
planine	crnogorske	krase	svaka
ljepote	izuzetne	ima	njih
planina	prirodne	je	nešto
Bjelasica	poznata	je	čemu
ukrasi	prirodni	razlikuje	što
dragulji	Biogradska	su	takva
Gora	Biogradsko		njeni
jezero			

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

Iz datoga odlomka teksta razvrstaj riječi a) po rodu, b) po broju.

I u ovoj vježbi učenici na različite načine označavaju riječi u tekstu, a zatim ih upisuju u odgovarajuće polje u tabeli. Nekoliko učenika čita šta su upisali, a kao dodatni zadatak možete im naložiti da nekoliko imenica izmjenjuju u svim padežima jednine i množine.

Rješenje:

Muški rod: turisti, džemper, starog, katuna, Vranjak, osnovan, prvi, eko-katun.

Ženski rod: slikom, domaćica, vunu, tople, čarape, blizini, Bjelasici.

Srednji rod: stara, zaboravljena, jela, novije, vrijeme.

Jednina: slikom, vunu, novije, vrijeme, blizini, starog, katuna, Vranjak, osnovan, prvi eko-katun, Bjelasici.

Množina: turisti, domaćica, stara, zaboravljena, jela, tople, čarape, džempere. (Smjestiti pridjeve u kategoriju kojoj pripadaju.)

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Glagole rasti i pošetiti napiši u sadašnjemu, prošlome i budućemu vremenu.

Prije nego što učenici počnu da upisuju glagolske oblike, precizirajte koje lice mogu ili moraju da upotrijebi (npr. 3. lice jednine). Učenike možete podijeliti i u grupe (npr. prema redovima klupa): svaka grupa mora da upotrijebi po jedno lice, što se uzima u obzir pri provjeri rezultata.

LAGOL	SADAŠNJE VRIJEME	PROŠLO VRIJEME	BUDUĆE VRIJEME
rasti	raste	rastao je	rašće ili će rasti
pošetiti	pošećujem	pošetio je	pošetiće ili će pošetiti

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Dopuni rečenice odgovarajućim oblikom riječi koji se nalazi u zagradi.

Pošto učenici pojedinačno dopune tekst, nekoliko njih naglas čita po jednu rečenicu, pri čemu ostali komentarišu da li je upotrijebљen pravilan oblik. Dodatni zahtjev može biti da se za svaki upisani oblik odredi u kojem je padežu.

Rješenje:

Biogradska gora je proglašena nacionalnim parkom 1952. godine. Još u XIX vijeku taj prostor je smatran rijetkim prirodnim bagatstvom. Tada je zabranjena šeća njenih stabala. Nacionalni park je ime dobio po svome najljepšem dijelu, Biogradskoj gori. Taj prostor šume, pašnjaka, livada, jezera, potoka i rječica svakom dobronamjernom posjetiocu otvara svoja vrata.

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Glagol iz zgrade upotrijebi u sadašnjemu, prošlome i budućemu vremenu.

Poslije pojedinačne izrade ove vježbe, provjera rezultata može se obaviti tako što učenici pišu sve tri rečenice na tabli.

Rješenje:

Sadašnje vrijeme: Turisti iz Njemačke obilaze Nacionalni park Biogradska gora.

Prošlo vrijeme: Turisti iz Njemačke su obišli Nacionalni park Biogradska gora.

Buduće vrijeme: Turisti iz Njemačke će obići/ obići će Nacionalni park Biogradska gora.

Vježba br. 13 u Radnoj svesci.

U sljedećemu nizu povezanih riječi povuci granice između njih pomoći kose crte.

Poslije pojedinačne izrade, jedan učenik čita rečenicu naglašavajući pauze između riječi, ili pak učenici naizmjenično mogu čitati po jednu riječ iz rečenice.

Rješenje:

Osnovali/su/ga/ljudi/da/bi/sačuvali/duh/prošlih/vremena/i/pomogli/savremenome/čovjeku/da/se/druži/s/Bjelasicom.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Nalog iz Udžbenika: *Imenuj pojmove sa slike. Koje bi od navedenih predmeta koristio za planinarenje, a koje za boravak na moru. Nabroji elemente opreme za planinarenje koristeći i sliku s prethodne strane.*

Na osnovu vizuelnoga predloška, učenici se pripremaju za monološko izlaganje.

Rad u paru

Nalog iz Udžbenika: *Sljedeći tekst pretvori u dijalošku formu: jedan učenik postavlja pitanja o Biogradskome jezeru, a drugi odgovara na postavljena pitanja.*

Učenici realizuju ovu aktivnost prema preciznome nalogu iz Udžbenika.

Gовор

Nalog iz Udžbenika: *Opisati neku prirodnu ljepotu koja je na tebe ostavila poseban utisak.*

Učenici realizuju monološku jezičku produkciju prema preciznome planu izlaganja koji je ponuđen u Udžbeniku.

UVODNA STRANA

Nalog 1: Pročitajte sve naslove nastavnih cjelina u ovome poglavlju i navedite naslov u kojemu se javlja komparativ pridjeva. Jedan učenik treba da dâ tačan odgovor (*Kraći časovi*), dok drugi učenik može da kaže osnovni oblik pridjeva (*kratak*).

Nalog 2: Pročitajte redni broj koji se javlja u naslovu jedne nastavne cjeline. Jedan učenik treba da dâ tačan odgovor (*drugima*); druga dva učenika navode: a) u kojemu je padežu dat taj broj (*u dativu množine*), b) kako glasi taj broj u nominativu (*drugi*).

Nastavna cjelina 16: VRŠNJAČKI UTICAJ

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Na uvodno pitanje iz Uđžbenika (*Koliko društvo utiče na tvoje odluke?*) može da odgovori nekoliko učenika pojedinačno, pri čemu treba da naglase o kakvim je odlukama riječ (način odijevanja, izbor budućega zanimanja, upis u srednju školu, kupovina mobilnoga telefona itd.). Dodatno, učenici mogu navesti ko još osim društva/vršnjaka utiče na njih prilikom donošenja nekih važnih odluka.

Aktivnosti za vrijeme slušanja/čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Svaki učenik iz snimljenoga razgovora izdvaja (i eventualno zabilježi u svesku) 3-4 ključne riječi, to jeste riječi koje su najvažnije za sadržaj i koje, na neki način, mogu da sažmu razgovor. Pošto učenici zabilježe različite riječi, poslije slušanja svako navodi zašto datu riječ smatra važnom.

Drugo slušanje (bez čitanja). Tokom ovoga slušanja učenici uočavaju (i eventualno bilježe u svesku) što više glagola koji se pominju uz izraze *škola, školovanje i fakultet* (*upišeš/ upišemo/upiše/upišem, izaber, nastaviš, biraćemo/biraj, da se informišeš, donijeti pravu odluku*). Pošto više učenika navede po jedan uočeni oblik, na tabli mogu zabilježiti infinitive svih pomenutih glagola. Nakon toga navode da li u tekstu ima nepoznatih riječi. Ukoliko ima, objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da provjerite kako shvataju značenje sljedećih izraza: *ni za što ne bih ostavila društvo, neće biti presudno, donijeti pravu odluku*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Uđžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Uđžbenika: 1. Kako glase osnovni oblici istaknutih zamjenica u uvodnome dijalogu? 2. Voljela bih da neko od društva bude **sa mnom**. U kojemu padežu je istaknuta riječ?

U vezi s oba naloga učenici bi trebali da se pripreme pojedinačno, poslije čega jedan učenik daje odgovore, a ostali ih komentarišu.

Pisanje odričnih zamjenica

Nalozi iz Učebnika: Prokomentariši pisanje zamjenica koje su naglašene u primjerima. Pronadji prijedlog i prokomentariši njegovo mjesto u pisanju ovih zamjenica.

Učenici izrađuju ovu aktivnost na osnovu tekstualnih predložaka, primjera i objašnjenja iz učebnika.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Na osnovu objašnjenja, poveži pojmove ispod teksta.

Pojedinačna izrada ove vježbe u Radnoj svesci može se obaviti kao domaći zadatak. Pri provjeri rezultata, učenici mogu obrazlagati svoja rješenja navođenjem odgovarajućega mesta u opisu vrste inteligencije.

Rješenje:

kompozitor: muzičko-ritmička

pisac: verbalno-lingvistička

političar: verbalno-lingvistička

pedagog: interpersonalna

naučni radnik: logičko-matematička

psiholog: interpersonalna

ekonomista: logičko-matematička

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Koji je šesti padež u crnogorskome jeziku? Na osnovu primjera u zagradi, upiši njegova osnovna značenja.

Prema ustaljenom postupku, poslije pojedinačne pisane izrade vježbanja, učenici čitaju rješenja i daju odgovarajuća gramatička objašnjenja.

Rješenje:

Šesti padež u crnogorskome jeziku je *instrumental*.

Njegova osnovna značenja: *društvo* (s prijateljima); *sredstvo* (automobilom); *zajednica* (s knjigom u ruci).

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Uoči i podvuci greške, pa potom rečenice napiši pravilno.

I ova vježba može se realizovati slično kao prethodna: poslije pojedinačne izrade slijedi čitanje rješenja i komentiranje grešaka u odštampanim rečenicama.

Rješenje:

Ni o čemu nijesmo razgovarali.

Ne govorи ni o kome loše.

To je moje mišljenje, nijesam ga ni od koga čuo.

Roditeljska ljubav i pažnja ne mogu ni sa čim da se uporede.

Ni za što to ne bih uradila.

Nastavna cjelina 17: KRAĆI ČASOVI

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije čitanja.

Razgovor s učenicima možemo početi pitanjem *Što bi mijenjao/mijenjala u nastavi?* Učeničke odgovore bilježiti na tabli i zatim razvrstati po određenim kriterijumima (trajanje časova, nastavne i vannastavne aktivnosti, način učenja, odnos između nastavnika i učenika, korišćeni nastavni materijal).

Aktivnosti za vrijeme slušanja/čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Tokom prvoga slušanja, učenici prepoznaju koji se dan u nedelji pominje u tekstu i zašto (ponedjeljak, zbog eventualnoga skraćivanja časova).

Drugo slušanje (bez čitanja). Na osnovu ponovljenoga slušanja, učenici iznose pretpostavke o tome đe se odvija razgovor (npr. u kancelariji pedagoga) i navode na osnovu čega su došli do pretpostavke ili zaključka. Nakon toga izdvajaju nepoznate riječi ukoliko ih ima u tekstu. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera ili ilustracija. Preporučujemo vam da provjerite kako shvataju značenje sljedećih izraza: *stresan i mi smo tu zbog vas.* Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja/čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. *U kojemu su padežu riječi ponedjeljkom i ostalim danima?* 2. *Pronađi i pročitaj naglas rečenice u kojima su lične zamjenice mi i vi upotrijebljene u dativu.*

U vezi s oba naloga učenici se pripremaju pojedinačno, a odgovore saopštava nekoliko učenika uz komentare ostalih i, po potrebi, nastavnika.

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Pored riječi upiši vrstu kojoj pripada.

Prema ustaljenome postupku, poslije pojedinačne pisane izrade vježbanja, nekoliko učenika čita pojedinačna rešenja.

Rješenje:

sreća – imenica; đak – imenica; srećan – pridjev; plavi – pridjev; imati – glagol; prvi – broj; njega – zamjenica; milion – broj.

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Tabelu popuni određenom vrstom riječi iz teksta.

Učenici samostalno rade vježbu na času ili kod kuće. Rezultati se mogu provjeravati tako što jedan učenik čita sadržaj jedne kolone; ostali pronalaze te riječi u tekstu i utvrđuju da li je određena riječ svrstana u kolonu u kojoj treba da bude.

Rješenje:

IMENICE	ZAMJENICE	PRIDJEVI	BROJEVI	GLAGOLI
izbor, zanimanja, stvar, budućnost, put, škole, prekretnici, posao, institucija, informatori, preporuke, podatke, Crnoj Gori	njega, nam, se, mi, kako, ono, što, koje, time	važna, osnovne, najspasobniji, mnoge	prvi	je, zavisi, odlučujemo, smo, birati, mislim, trebamo, odlučiti, dopada, treba, odabrat, će, obezbijediti, bave, objavljuju, daju

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Riješi osmosmjerku. Pronadi i precrtaj nazine deset vrsta riječi.

Poslije pojedinačne izrade, učenici iz klupe mogu razmijeniti sveske i obaviti međusobnu provjeru rezultata.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Ideš na državno takmičenje sa svojom sportskom ekipom. Napiši molbu razrednome starješini da ti odobri slobodan dan. Vodi računa o tome šta sve molba treba da sadrži.

Nakon pisanja, nekoliko učenika može pročitati svoj sastav.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Pitanja iz Učbenika: *Ko je pošiljalac molbe? Kome je molba upućena? Koji je zahtjev istaknut u molbi?*

U ovoj aktivnosti povezani su razumijevanje teksta i usmeno izražavanje, te od učenika treba očekivati da daju odgovore u vidu cjelovitih rečenica.

Zadatak

Nalozi iz Učbenika: 1. Poveži djelatnost, zanimanje i naziv škole koja pruža obrazovanje za određenu vrstu zanimanja. 2. Napiši što više riječi koje se rimuju. 3. Koje bolesti liječe sljedeći doktori: kardiolog, ortoped, pulmolog, oftalmolog, nefrolog? Pronadi objašnjenje u enciklopediji ili rječniku.

Ove aktivnosti služe za uvježbavanje leksičke kompetencije, usmenoga i pisanoga izražavanja, a mogu da doprinesu i ospozobljavanju učenika za korišćenje rječnika (nalog br. 3).

Nastavna cjelina 18: POMAŽEMO JEDNI DRUGIMA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije čitanja.

Prije nego što pripreme odgovore na uvodno pitanje iz Učbenika (*Pomažeš li onima kojima je pomoći potrebna – drugovima, starijim osobama, osobama koje imaju određene smetnje?*), bilo bi uputno da učenici navedu primjere različitih potreba koje imaju navedene osobe. Na osnovu pojedinačnih odgovora na pomenuto pitanje, može se organizovati i diskusija o temi zastupljenoj u tekstu iz ove nastavne celine.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Učenici prepoznaju koje ličnosti učestvuju u razgovoru i gdje se on odvija. Uz svoje odgovore, učenici navode na osnovu čega su prepoznali ličnosti i mjesto.

Druge slušanje (bez čitanja). Učenici ovoga puta uočavaju koja se ličnost pominje u dijalogu, a nije prisutna, a nakon toga navode zašto je odsutna. I ovoga puta učenici daju obrazloženje svoga odgovora, odnosno ponavljaju ili parafraziraju neki dio teksta koji potvrđuje njihov odgovor.

Aktivnosti poslije čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Učbenik.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Učbenika: 1. Od kojih riječi je nastala riječ slabovidost? 2. Sa zadovoljstvom mu pomažu koliko mogu. U kojemu padaju su istaknute riječi?

U vezi s oba naloga, učenici se pripremaju samostalno, a zatim nekoliko učenika daje odgovore uz komentare ostalih učenika i, eventualno, nastavnika.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

U sljedećim rečenicama umjesto glagola upotrijebi glagolsku imenicu kao u datim primjerima.

Poslije pojedinačne izrade ove vježbe, provjera rezultata može se obaviti tako što učenici pišu sve tri rečenice na tabli.

Rješenje:

Ne volim da učim strane jezike. → Ne volim učenje stranih jezika.

Za mene je pravi izazov da rješavam logičke probleme. → za mene je pravi izazov rješavanje logičkih problema.

Od nastavnika često tražim da dodatno objasni zadatak. → Od nastavnika često tražim dodatno objašnjenje zadatka.

Za mene je važno da sklapam nova poznanstva. → Za mene je važno sklapanje novih poznanstava.

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

Poveži riječi iz lijeve kolone s odgovarajućim značenjem iz desne kolone.

Poslije pojedinačnoga rješavanja zadatka, provjera rezultata može se obaviti tako što: a) nekoliko učenika čita po jednu riječ i datu definiciju, b) po jedan učenik čita definiciju po izboru i određuje učenika koji će izgovoriti riječ na koju se ona odnosi.

Rješenje:

revakcinacija – ponovljeno vakcinisanje

regeneracija – obnavljanje djelova organizma

rekonstrukcija – ponovna izgradnja

rekreacija – fizička aktivnost kojom se organizam osvježava

restartovanje – ponovno pokretanje kompjutera

retern – udarac kojim se loptica vraća nakon servisa

refren – stihovi koji se ponavljaju nakon strofa

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Dopuni rečenice odgovarajućim oblicima riječi datih u zagradama.

Poslije pojedinačne izrade vježbanja, nekoliko učenika čita po jednu dopunjenu rečenicu navodeći u kojemu je padežu vlastito ime.

Rješenje:

Nedavno sam gledala zanimljiv film s *Tomom Kruzom*.

Nagrada za najboljeg fudbalera dodijeljena je *Leu Mesiju*.

Najpoznatiji italijanski festival zabavne muzike održava se u *San Remu*.

Bio je to deseti koš *Tonija Parkera*.

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Pitanje dopuni odgovarajućim oblikom zamjenice.

Poslije pojedinačne izrade vježbanja, nekoliko učenika čita po jednu dopunjenu rečenicu i navodeći u kojemu je padežu data zamjenica.

Rješenje:

Kod koga ideš na rođendan?

S kim ideš?

O čemu smo razgovarali prije ovoga?

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Napiši rečenice vodeći računa o pravopisnim normama.

Prema ustaljenom postupku, nakon pojedinačne izrade, slijedi čitanje rješenja i eventualno navođenje primijenjenih pravopisnih normi.

Rješenje:

Iako moji vršnjaci nemaju tu naviku, kupio sam drugarici za rođendan knjigu *Hari Poter*.

Njegošev *Gorski vijenac* preveden je na četrdeset devet svjetskih jezika.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Govor

Nalog iz Udžbenika: Tema: *Posebne potrebe i školski dani*

Učenici se pripremaju za usmeno izražavanje prema detaljnim smjernicama datim u Udžbeniku. Svaki učenik treba da: odabere stavke koje će koristiti u svome izlaganju; osmisli dodatne stavke; preformuliše stavke u cje-lovite rečenice; odredi redoslijed njihovoga navođenja tokom vezanoga monološkog iskaza. Takva priprema zahtijeva dosta vremena, a može im biti od koristi i pisani podšetnik; zbog toga bi dio ovih aktivnosti mogao da se obavi i kod kuće kao domaći zadatak. Nekoliko njih trebalo bi da realizuje svoje izlaganje, pri čemu mogu eventualno da koriste i podšetnik (kako se usmeno izlaganje ne bi pretvorilo u čitanje napisanoga teksta, treba im dozvoliti da se služe pribilježnim stavkama koje će usmeno razrađivati). Svi učenici mogu da učestvuju u komentarisanju govorne produkcije, bilo poslije svakoga pojedinačnog izlaganja bilo na kraju svih izlaganja uz podšećanje na odgovarajućega govornika.

Pisano izražavanje

Nalog iz Udžbenika: *Dopuni tekst odgovarajućim oblikom riječi iz zagrade.*

Poslije dopunjavanja, nekoliko učenika čita cijeli tekst ili po jednu rečenicu naizmjenično.

Rješenje:

Ana je moja drugarica. S njom idem u isto odjeljenje od trećega razreda. Vesela je đevojčica. Voli druženje s vršnjacima. Nekada nas vikendom pozove u goste. Živi s roditeljima, bratom i sestrom. S njenom sestrom se uvijek lijepo ispričam.

Zadatak

Nalozi iz Udžbenika: 1. Poveži broj s odgovarajućim oblikom riječi procenat. 2. Upiši potrebne znake interpunkcije. 3. Poveži riječi s vrstom riječi kojoj pripadaju.

Poslije pojedinačne realizacije svakoga od tri navedena naloga, nekoliko učenika naglas čita rješenja, dok ostali učenici izražavaju slaganje ili neslaganje i daju eventualne komentare.

Da li znaš?

Osim što čitaju kratak tekst iz Udžbenika, učenici traže na internetu pomenuti izvor (*Vodič o pravima đeteta*).

UVODNA STRANA

Nalog 1: Pročitajte sve tri nastavne cjeline u ovome poglavlju, a zatim zatvorite Udžbenik. Navedite: a) kako glasi naslov dat u vidu pitanja, b) koji drugi naslov bi mogao biti odgovor na to pitanje. Po jedan učenik daje odgovor na postavljena pitanja.

Nalog 2: Otvorite Udžbenik i od strane XX pažljivo pratite sadržaje čitavoga poglavlja. Pronađite nazine dva časopisa koji se pominju. Učenici pronalaze naslove poput Nacionalna geografija, Politikin zabavnik, Ptić.

Nastavna cjelina 19: UTICAJ MEDIJA

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije čitanja.

Rad na izučavanju sadržaja nove nastavne cjeline možemo početi postavljanjem pitanja tipa: *Kako se oblačiš?* *Koji su ti najdraži odjevni predmeti?* *Kakav je tvoj odnos prema modi?* Učenici odgovaraju na pitanja i navode koji od odjevnih predmeta prikazanih na ilustraciji koriste i u kojim prilikama. Osim što govore o sopstvenom načinu odijevanja, mogu diskutovati i o najprisutnijem načinu oblačenja među vršnjacima.

Aktivnosti za vrijeme čitanja.

Prvo čitanje. Tokom prvoga čitanja učenici u tekstu pronalaze: a) imenice povezane s riječu odijevanje (*trend, imidž, stil, moda, školske uniforme*), b) glagole povezane s odijevanjem (*oblačiti/obući, nositi*). Učenici mogu biti podijeljeni i u dvije grupe: prva grupa rješava prvi dio zadatka, a druga drugi dio. Nakon toga, predstavnik grupe pronađene riječi.

Druge čitanje. Tokom ponovnoga čitanja učenici u tekstu pronalaze i podvlače riječi koje označavaju sredstva komunikacije (*mediji, časopisi, fejzbuk*). Poslije čitanja nekoliko čita po jednu pronađenu riječ, dok ostali iskazuju da li su našli istu riječ ili čitaju rečenicu u kojoj se ta riječ pojavljuje. Nakon razgovora, navode da li u tekstu ima nepoznath riječi i izraza. Pokušajte da kroz razgovor s njima dođete do objašnjenja riječi. U tu svrhu možete koristiti definicije, primjere ili ilustracije. Preporučujemo da zahtijevate od učenika da parafraziraju izraze: *kopirati imidž, biti opterećen trendovima, put do jednakosti*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije čitanja.

Pošto učenici pročitaju pitanja iz rubrike *Razgovor o tekstu*, čitaju tekst i pripremaju odgovore pronašašnjem i podvlačenjem odgovarajućih djelova u tekstu. Pri provjeri razumijevanja teksta, jedan učenik čita pitanja. Na postavljeno pitanje odgovara više njih jer svako formulise odgovor na svoj način. Na taj način podstičete aktivno učešće učenika u razgovoru o tekstu. U tome cilju učenici vrše preformulisavanje datih iskaza iz teksta. Odgovor na posljednje pitanje: *Da li smatraš opravdanim uvođenje đačkih školskih uniformi?* može biti prilika za razmjenu mišljenja, iznošenje ličnoga stava i obrazlaganje iznešenih stavova. Poslije provjere razumijevanja, predlažemo da puštite audio zapis teksta s CD-a. Nakon toga slijedi glasno čitanje cijelog teksta ili njegova dijela. U čitanju naglas učestvuje više učenika.

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Nalozi iz Učebnika: 1. Pročitajte rečenicu i odredite u kojim su padežima istaknute grupe riječi: a) *u medijima*, b) *u raznim časopisima*? 2. Primjetili ste da je u naložima upotrijebljen pridjev *istaknuta* uz imenicu riječ. Navedite još dva primjera u kojima biste upotrijebili pridjev *istaknut?* Objasnite značenje ovoga pridjeva. Za realizaciju oba naloga učenici se pripremaju samostalno. Potom nekoliko njih daje odgovore koje komentarišu ostali učenici. Ako je potrebno i nastavnik se uključuje u razgovor.

Vježba br. 1 u Radnoj svesci.

Dati nalog učenicima da urade označenu vježbu koja glasi: *Na osnovu datih informacija, sastavi pet pitanja koja bi postavio/postavila u intervjuu s istaknutim crnogorskim trenerom i selektorom Draganom Adžićem.*

Pošto učenici pročitaju tekst i sastave pojedinačno pitanja, provjera rezultata aktivnosti vrši se izvođenjem simuliranoga dijaloga: jedan učenik postavlja svoja pitanja, dok drugi na njih odgovara u ime trenera Adžića. Priprema pitanja se može zadati i kao domaći zadatak.

Primjeri rješenja:

Jeste li i sami aktivno igrali rukomet?

Što je treneru teži zadatak: trenirati klub ili reprezentaciju?

Koje godine je crnogorska reprezentacija osvojila prvu medalju?

Kako ste se osećali u tome trenutku?

Koja Vam je vrsta takmičenja najdraža?

Kako ste se osećali kad ste izabrani za najboljega trenera na Planeti u ženskome rukometu?

Vježba br. 2 u Radnoj svesci.

Sljedeći tekst dopuni prisvojnim zamjenicama njegov, njihov, svoj u odgovarajućemu rodu, broju i padežu. Učenici pojedinačno rješavaju zadatak u Radnoj svesci. Provjeru rezultata obavite tako što ćete odabratи nekoliko učenika koji će naglas pročitati svoja rješenja. Svaki pojedinačno pročitani odgovor komentarisati. Nakon toga utvrditi konačno rješenje zadatka i zapisati ga na tablu. Pošto svi odgovori budu zapisani, učenici ih upoređuju sa svojima. Ako su ustanovili greške, koriguju ih.

Rješenje:

Milan je putovao u Budvu sa svojim roditeljima. Na putu su im se pridružili njihovi prijatelji iz Nikšića. Milan je predložio da svi zajedno svrate na Cetinje, ali je njegov otac rekao da nemaju vremena.

Vježba br. 3 u Radnoj svesci.

Vježbu: Poveži riječ s tačnim objašnjenjem učenici samostalno rješavaju u Radnoj svesci. Rezultati se mogu provjeriti tako što učenici iz iste klupe razmjenjuju sveske i pregledaju jedni drugima zadatke. Nakon tога nastavnik saopštava tačno rješenje.

Rješenje:

dohodak – prihod, nadoknada za urađeni posao

Vježba br. 4 u Radnoj svesci.

Vježbu Pažljivo pročitaj tekst. Što su stereotipi i predrasude? učenici realizuju tako što samostalno čitaju tekstu-alni predložak i izrađuju zadatke, a provjeru rezultata mogu obaviti međusobno, razmjenjujući Radne sveske. Aktivnost se može nastaviti diskusijom u odjeljenju na temu stereotipa.

Rješenje:

1. a) i 1. b): učenici mogu navesti različite stereotipe i izvore stereotipa, od kojih su neki navedeni u tekstu-alnom predlošku

2. a): knjiga, časopisa, novina, viceva, šala, drugih, naroda, kultura

2. b): pripadnicima

2. c): drugim, ljudima, kulturama

Vježba br. 5 u Radnoj svesci.

Vježbu *Dopuni rečenicu odgovarajućim oblikom riječi iz zgrade učenici samostalno rješavaju u Radnoj svesci. Rezultati se mogu provjeriti tako što dva učenika čitaju po jednu rečenicu, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje s datim rješenjem i eventualno daju dodatne komentare.*

Rješenje:

U ruci je držao poklon.

Izašli su na ulicu.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Zadatak

Razgovor s učenicima početi nalozima iz Udžbenika: 1. Pronađi što više riječi kojima možeš opisati određeni pojam. Iskoristi i ilustraciju s prethodne strane prilikom navođenja osobina. 2. Objasni značenje riječi: trend, styling, look, imidž. Zašto su toliko prisutne u upotrebi?

Obje aktivnosti služe za razvijanje leksičkih kompetencija i usmenoga izražavanja, a u vezi s drugim nalogom može se uvježbavati i korišćenje rječnika.

Govor

Razgovor s učenicima početi nalozima iz Udžbenika: *Koji bi materijal i koju boju izabrao/izabrala za školsku uniformu? Da li bi uniforma trebala biti praktična ili moderna ili i jedno i drugo? Obrazloži svoje mišljenje. Prokomentariši uniformu prikazanu na slici.*

Učenici se pripremaju za monološko izlaganje. Prethodno dobijaju opšte smjernice i uputstva. Monološko izlaganje može biti vezano: a) za zadatu temu, b) za ilustraciju iz Udžbenika, c) za ilustraciju koju nastavnik obezbijedi, smatrajući je odgovarajućom za određenu temu (plakat).

Zadatak

Učenici naloge iz Udžbenika: 1. Riječ iz zgrade napiši u obliku lokativa. 2. Prepiši iz teksta riječi u obliku lokativa. 3. Sljedeće riječi upotrijebi u odgovarajućoj rečenici i u odgovarajućem padežnome obliku. 4. Poveži riječ s njezinim značenjem rade kao vježbu za domaći zadatak. Na narednome času provjeriti rezultate.

Nastavna cjelina 20 : ŠKOLSKI ČASOPIS

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Uvodna aktivnost u nastavnoj cjelini sastoje se u iznošenju ličnoga stava u vezi sa zanimanjima mladih (*Koje teme zanimaju tinejdžere?*). Radi preciznijega usmjeravanja odgovora, učenici saopštavaju: o čemu rado razgovaraju s vršnjacima, koje emisije najčešće gledaju na televiziji, koje sajtove pošećuju na internetu, o čemu razgovaraju s roditeljima i rođinom. Osim pojedinačnoga odgovaranja, aktivnost se može sprovesti i u vidu diskusije, odnosno razmjene mišljenja, poslije čega bi se mogli izvesti zaključci o temama koje su načelno najzanimljivije i najznačajnije za tinejdžere.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Tokom prvoga slušanja učenici trebaju da ustanove o čemu razgovaraju Anja i Nikola (pokretanje dječijih novina) i da li razgovaraju o planiranoj ili realizovanoj aktivnosti (o planiranoj). Prepostavka je da ta pitanja neće učenicima zadavati teškoće tokom slušanja, odnosno da će oni veoma lako doći do odgovora. Kao dodatni zadatak može se naložiti da svoje odgovore obrazlože, navodeći ili parafrasirajući odgovarajuće djelove snimljenoga teksta.

Druge slušanje (sa čitanjem). Tokom drugoga slušanja, kad mogu i da čitaju tekst, učenici prepoznaju i podvlače izraze kojima se uvodi indirektni govor (*nastavnica je rekla da, ti misliš da ...Barbara smatra da, misle da...*). Provjera rezultata ove aktivnosti može se obaviti tako što jedan učenik čita pronađeni izraz, a drugi navodi nastavak rečenice. Potom slijede navođenje nepoznatih riječi i izraza ukoliko ih ima i njihovo objašnjenje. Učenici mogu navesti sinonime na crnogorskome jeziku za riječi *tinejdžer, razumjeti, zanimljiv* i eventualno ih upotrijebiti u odgovarajućim rečenicama u tekstu. Ukoliko neki od njih razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

(Pogledati napomenu nakon prve nastavne cjeline u Udžbeniku.)

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Razgovor s učenicima možete započeti nalogom iz Udžbenika: *U kojoj je od ovih rečenica radnja iskazana u budućem vremenu? Očekivani odgovori su: a) O čemu ćemo pisati? b) Neće da nas saslušaju.*

Pošto svi učenici pojedinačno pronađu rješenja, jedan čita tačan odgovor. Ostali učenici osmišljavaju obrazloženje rješenja. Nastavnik je dužan da posebno objasni upotrebu i značenje glagola *htjeti* u drugoj rečenici.

Vježba br. 6 u Radnoj svesci.

Vježbu *Koji bi aktuelni događaj iz svoje škole objavio/objavila u zidnim novinama?* učenici obavljaju pojedinačno ili u manjim grupama, tako što razgovaraju o aktuelnim događajima u školi, opredjeljuju se za one koje smatraju najznačajnijim i daju njihov kratak pisani opis u Radnoj svesci.

Vježba br. 7 u Radnoj svesci.

Učenici samostalno rade vježbu: *Pronađi u tekstu riječi koje smatraš suvišnim. Prilikom prepisivanja teksta izostavi te riječi. Vodi računa o tome da značenje rečenica mora ostati isto. Kad prepisuješ tekst, analiziraj uočenu pojavu.*

Nakon izrade zadatka, učenici iz klupe međusobno razmjenjuju sveske i upoređuju rješenja. Nastavnik ih podstiče da: uočavaju pojavu, komentarišu je i donose valjane zaključke.

Rješenje :

Na jednome testiranju učestvovalo je desetak ljudi. Testiranje je trajalo dvadesetak dana. Testirana je njihova memorija. U procesu testiranja bilo je propusta pa su se morali vraćati. Jedan od njih je jednoga dana rekao: „Ovo je siđi, penji se“ i napustio testiranje.

Vježba br. 8 u Radnoj svesci.

Vježbu Napiši poziv kojim učenike i učenice svoje škole pozivaš na saradnju u školskome časopisu učenici rade samostalno, tako što pišu poziv, a nakon toga nekoliko čita svoje zadatke pred odjeljenjem.

Vježba br. 9 u Radnoj svesci.

Vježbu Poveži početak rečenice iz lijeve kolone s odgovarajućim nastavkom rečenice iz desne kolone učenici rade samostalno u Radnoj svesci. Provjera rezultata može se obaviti tako što nekoliko učenika čita po jednu rečenicu, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje s datim rješenjem i eventualno daju dodatne komentare.

Rješenje:

- 1.C: Ako se probudiš u zoru, moći ćeš da posmatraš izlazak sunca.
- 2.A: Kada bi se probudila u zoru, mogla bi da posmatraš izlazak sunca.
- 3.B: Da si se probudila u zoru, mogla si da posmatraš izlazak sunca.

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Govor

Razgovor s učenicima početi pitanjima iz Udžbenika: *Koje stanje je prikazano na prvoj slici? Što sve može provozkovati takvo stanje? U kojim situacijama reaguješ kao osoba na trećoj slici? Kad si se posljednji put ošećao/ošećala kao osoba na četvrtoj slici i zbog čega? Koji je najčešći razlog da se ošećaš kao osoba na petoj slici? Koje situacije mogu najčešće da te dovedu u stanje koje uočavaš na drugoj slici?*

Na osnovu ilustracija i navedenih pitanja, učenici se pripremaju za vezano monološko izlaganje.

Govor

Nalog iz Udžbenika: *Pročitaj tekst i ispričaj neku situaciju kad si se zbog nerazumijevanja posvađao/posvađala s odraslima: roditeljima, nastavnicima...*

Učenici se ovoga puta pripremaju za monološko izražavanje tako što čitaju priloženi tekst.

Nastavna cjelina 21: ŠTO ČITAŠ

A. RAZUMIJEVANJE TEKSTA

Aktivnosti prije slušanja/čitanja.

Kao uvod u tematski sadržaj nove nastave cjeline, učenici pojedinačno realizuju naloge iz Učebnika (*Koja je od situacija prikazanih na slici prisutnija među tvojim vršnjacima? Prokomentariši. Navedi neki časopis za tinejdžere.*). Dodatna aktivnost može biti odgovor na pitanje iz naslova nastavne cjeline; davanje odgovora se može usmjeriti tako što se precizira da li se misli na dnevne novine, omladinske časopise, elektronska izdanja.

Aktivnosti za vrijeme slušanja.

Prvo slušanje (bez čitanja). Na osnovu slušanja učenici pokušavaju prepoznati: a) koliko osoba učestvuje u razgovoru (3 osobe), b) koja je tema razgovora (omladinski časopisi) c) da li učesnici izražavaju pozitivno ili negativno mišljenje u vezi s temom razgovora (pozitivno mišljenje). Poslije slušanja, nekoliko učenika daje po jedan odgovor, dok drugi izražavaju slaganje ili neslaganje.

Dруго slušање (bez čitanja). Ovoga puta učenici uočavaju i eventualno bilježe u svesci iskaze kojima učesnici u razgovoru izražavaju pozitivno mišljenje o nekome časopisu (*meni se dopadaju, pravi časopis za mlade, voljela bih da ih pogledam, meni se još sviđa, volim takve časopise*). Mada nije izvjesno da će svi učenici uočiti, upamtiti ili zabilježiti sve izraze, vjerovalno je da će uočavati različite izraze, stoga riječ treba dati većem broju učenika. Na taj način nastaje baza velikoga broja izraza. Ukoliko ih ima, učenici navode nepoznate riječi. Objasnite njihovo značenje pomoću definicija, primjera, ilustracija. Nakon toga parafraziraju izraze: *nekoliko primjera od ranije, izdvojiti vrijeme, pravi časopis za mlade*. Ukoliko pojedini učenici razumiju riječ koja je većini nepoznata, predlažemo vam da dozvolite da je prevedu na maternji jezik.

Aktivnosti poslije slušanja i čitanja.

Učenici čitaju pitanja iz rubrike *Razgovor o tekstu*, a da zatim istovremeno slušaju i čitaju tekst. Nakon toga još jednom čitaju tekst u sebi i pripremaju usmene odgovore na postavljena pitanja. Možete napraviti situaciju u kojoj jedan učenik čita pitanja, na koja odgovara više njih, a svoje odgovore obrazlažu i potkrepljuju navodima iz teksta. Poslije provjere razumijevanja, ponovo puštite učenicima audio zapis teksta s CD-a.

B. UVJEŽBAVANJE JEZIČKIH KOMPETENCIJA

Gramatički zadatak

Razgovor s učenicima započnute nalogom iz Učebnika: *Podvučene riječi zamijeni riječima istoga ili sličnoga značenja: Ova tema mi je izuzetno zanimljiva. I meni se ti časopisi dopadaju. Smatram da za takve časopise treba izdvojiti vremena.*

Učenici usmeno saopštavaju svoje odgovore ili ih bilježe u svesci, tj. riječ je o rečenicama sa zamijenjenim riječima. Pojedini učenici čitaju po jednu izmijenjenu rečenicu.

Vježba br. 10 u Radnoj svesci.

Vježbu *Sljedeće riječi poveži s odgovarajućom definicijom*. učenici rade samostalno u Radnoj svesci. Rezultati se mogu provjeriti tako što nekoliko učenika čita po jednu riječ povezanu s odgovarajućom definicijom, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje s datim rješenjem i eventualno daju dodatne komentare.

Rješenje:

1. Č: informacija – obavljanje, podatak, saopštenje, izvještaj.
2. B: komunikacija – sporazumijevanje, opštenje.
3. Ć: konkurenčija – takmičenje, suparništvo, rivalstvo.

4. D: medij – sredstvo javnoga informisanja.
5. A: radio – emitovanje zvučnih signala pomoću elektromagnetskih talasa.
6. C: štampa – zajednički naziv za dnevne listove i časopise.

Vježba br. 11 u Radnoj svesci.

Vježbu *Naznačeni padežni oblik zamijeni drugim padežom kako bi značenje ostalo isto* učenici rade samostalno u Radnoj svesci. Rezultate provjeravati tako što nekoliko učenika čita po jednu preformulisano riječ, dok ostali izražavaju slaganje ili neslaganje s datim rešenjem i eventualno daju dodatne komentare.

Rješenje:

Između nas je sve riješeno. Među nama je sve ruješeno.

Vikendom odmaramo. Tokom vikenda odmaramo.

Šetali smo gradom. Šetali smo se po gradu.

Vježba br. 12 u Radnoj svesci.

Napravi rečenice od sljedećega niza riječi.

Ova vježba može se realizovati prema proceduri primjenjenoj u prethodnim vježbama.

Rješenje:

U osmome razredu pisali smo o Osmome martu.

Manifestacija Radost Evrope predstavlja radost za mnogo đece.

Za praznik Prvi maj obukla sam prvi put svoju svečanu haljinu.

Vježba br. 13 u Radnoj svesci.

Nalaziš se u situaciji koja je predstavljena na slici. Kupuješ kartu za projekciju filma. Koja pitanja postavljaš?

Ovu aktivnost učenici obavljaju u parovima, zajednički smisljavajući replike za učesnike u dijalogu, kao i za izvođenje/citanje pripremljenog dijaloga.

Primjer rješenja:

JA: U koliko sati počinje film?

SLUŽBENIK: U dvadeset sati.

JA: Ima li još slobodnih mjesta?

SLUŽBENIK: Ima.

JA: Mogu li dobiti dvije karte, molim Vas?

SLUŽBENIK: Izvolite, dvije karte koštaju tri eura.

Vježba br. 14 u Radnoj svesci.

Prepiši tekst tako da slova u riječi budu na svome mjestu.

Učenici samostalno prepisuju tekst i nakon toga međusobno razmijenjuju sveske i provjeravaju jedni druge. Jedan učenik može na kraju pročitati tekst naglas, da bi provjerili da su svi došli do istoga rezultata.

Rješenje:

Nijesam vjerovao da zapravo mogu razumjeti ono što čitam. Zahvaljujući neobičnoj moći ljudskoga mozga, prema istraživanjima naučnika s Kembridža, nije važno kojim redoslijedom su napisana slova u riječi, jedino je bitno da se prvo i posljednje slovo nalaze na svome mjestu. Ostala slova mogu biti u potpunom neredu i bez obzira na ovu okolnost, tekst možete čitati bez problema. Ovo je zbog toga što ljudski mozak ne čita svako slovo ponaosob, već riječi posmatra kao cjelinu.

Začuđujuće, zar ne?

C. USMENO IZRAŽAVANJE/PISANO IZRAŽAVANJE/ZADATAK

Govor

Razgovor s učenicima početi nalozima iz Udžbenika: *Pročitaj poziv. O čemu bi pisao/pisala? Zašto baš o tome?* Monološkim izražavanem, na osnovu priloženoga teksta, učenici saopštavaju svoj izbor i dodatno ga obrataju.

Debata

Nalog iz Udžbenika: *Tema: Medijska kultura kao obavezni predmet u školi – DA ili NE. Kao podsticaj za debatu o značaju medijske pismenosti neka ti posluže tekstovi.*

Na početku bi trebalo odrediti grupe (DA i NE) shodno brojnom stanju učenika u odjeljenju. Suprotstavljene stavove može da zastupa po polovina odjeljenja; oba stava može zastupati više manjih grupa, jer veliki broj članova može da oteža raspodjelu uloga i aktivno učešće svih učenika. Pošto pročitaju tekstualne predloške iz Udžbenika, članovi svake grupe zajednički se pripremaju praveći podsetnik (uobičjavaju svoje argumente i predviđaju suprotne argumente). Učenici se upoznaju s kriterijumima za procjenu kvaliteta usmenoga izražavanja: ubjedljivost argumenata, reagovanje na suprotstavljene argumente, razumljivo izražavanje, raznovrsnost leksike, gramatička ispravnost. U dogовору с уčеницима, odredite trajanje debate i pojedinačnih replika. Na početku debate odredite po dva učenika koji će pratiti regularnost (uzimanje riječi, uvažavanje sagovornika, poštovanje vremenskih rokova). Dok dvije grupe vode raspravu, ostali pažljivo prate i pripremaju komentar, pri čemu mogu i u pisanoj formi da bilježe svoja zapažanja. Poslije dabant dozvolite učenicima da iznesu svoje komentare i utiske, a vi dajte završnu procjenu.

